

Kriminalvårdsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om arbetet mot radikaliserings. Enligt utskottet ska regeringen vidta åtgärder för att säkerställa att Kriminalvården följer upp den kartläggning som myndigheten gjort av arbetet mot våldsbejakande extremism och prioriterar arbetet för att upptäcka och motverka radikaliserings.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbeten. Av yrkandena behandlas 16 förenklat, eftersom riksdagen har behandlat samma eller i huvudsak samma frågor tidigare under valperioden.

I betänkandet finns 17 reservationer (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2015 och 2016.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Häktade	8
Återfallsförebyggande arbete	15
Kriminalvårdens behandlingsprogram.....	24
Utbildning.....	27
Tiden i anstalt	29
Arbetet mot radikalisering	35
Villkorlig frigivning	39
Krav för frigivning	41
Reservationer	43
1. Användningen av restriktioner och isolering, punkt 2 (KD).....	43
2. Förbättrat återfallsförebyggande arbete, punkt 3 (M, C, L, KD)	43
3. Avhopparverksamhet, punkt 4 (L).....	44
4. Stöd till kommunerna, punkt 6 (C)	45
5. Samverkan mellan myndigheter, punkt 7 (M)	45
6. Nationell handlingsplan för det brottsförebyggande arbetet, punkt 8 (V)	47
7. Återuppta den nedlagda utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård, punkt 9 (M, SD, KD)	47
8. Särskild utslussning, punkt 10 (M).....	48
9. Social impact bonds, punkt 11 (C, KD).....	49
10. Ökad användning av behandlingsinsatser, punkt 12 (M).....	50
11. Rätt till utbildning, punkt 13 (V)	51
12. Säkerställa att en verkställighetsplan upprättas, punkt 14 (V).....	51
13. Översyn av situationen för kvinnor och hbtq-personer, punkt 15 (V)	52
14. Tillgängligheten på kriminalvårdsanstalter, punkt 16 (V)	53
15. Upptäcka och motverka radikalisering, punkt 19 (S, MP, V).....	54
16. Avskaffa villkorlig frigivning för återfallskriminella, punkt 20 (M, SD)	54
17. Möjlighet att senarelägga villkorlig frigivning, punkt 21 (KD).....	55
Särskilda yttranden	57
1. Avskaffa villkorlig frigivning för återfallskriminella, punkt 20 (SD).....	57
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 24 (M).....	57
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 24 (SD)	57
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 24 (L).....	57
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 24 (KD).....	58
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	59
Motion från allmänna motionstiden 2015/16	59
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	59
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	65

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Häktade

1. Ytterligare åtgärder för att förbättra situationen i häktena

Riksdagen avslår motion

2016/17:1677 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S).

2. Användningen av restriktioner och isolering

Riksdagen avslår motion

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 1 (KD)

Återfallsförebyggande arbete

3. Förbättrat återfallsförebyggande arbete

Riksdagen avslår motion

2016/17:3236 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 2.

Reservation 2 (M, C, L, KD)

4. Avhopperverksamhet

Riksdagen avslår motion

2016/17:3468 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 15.

Reservation 3 (L)

5. Kommunernas arbete med avhopperverksamhet

Riksdagen avslår motion

2016/17:342 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M).

6. Stöd till kommunerna

Riksdagen avslår motion

2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 32.

Reservation 4 (C)

7. Samverkan mellan myndigheter

Riksdagen avslår motion

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkandena 2 och 3.

Reservation 5 (M)

8. Nationell handlingsplan för det brottsförebyggande arbetet

Riksdagen avslår motion

2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 2 och 3.

Reservation 6 (V)

9. Återuppta den nedlagda utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1 och

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 7 (M, SD, KD)

10. Särskild utslussning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 8 (M)

11. Social impact bonds

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8,

2016/17:1535 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 9 och

2016/17:3383 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2.

Reservation 9 (C, KD)

Kriminalvårdens behandlingprogram

12. Ökad användning av behandlingsinsatser

Riksdagen avslår motion

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 10 (M)

Utbildning

13. Rätt till utbildning

Riksdagen avslår motion

2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 4 och 5.

Reservation 11 (V)

Tid i anstalt

14. Säkerställa att en verkställighetsplan upprättas

Riksdagen avslår motion

2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 12 (V)

15. Översyn av situationen för kvinnor och hbtq-personer

Riksdagen avslår motion

2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 13 (V)

16. Tillgängligheten på kriminalvårdsanstalter

Riksdagen avslår motion

2015/16:55 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 14 (V)

17. Nationell samordnare för omhändertagande av barn till fängslade föräldrar

Riksdagen avslår motion

2016/17:628 av Hillevi Larsson (S).

18. Samhällstjänst för personer dömda till fängelse

Riksdagen avslår motion

2016/17:2436 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2.

Arbete mot radikaliserings

19. Upptäcka och motverka radikaliserings

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att säkerställa Kriminalvårdens arbete mot våldsbejakande extremism och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4,

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10 och

2016/17:3287 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 7.

Reservation 15 (S, MP, V)

Villkorlig frigivning

20. Avskaffa villkorlig frigivning för återfallskriminella

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:709 av Lars Hjälmered (M),

2016/17:2713 av Carl-Oskar Bohlin och Erik Bengtzboe (båda M) och

2016/17:3230 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 16 (M, SD)

21. Möjlighet att senarelägga villkorlig frigivning

Riksdagen avslår motion

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 17 (KD)

22. Avskaffa villkorlig frigivning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3011 av Fredrik Schulte (M) yrkandena 1–3.

Krav för frigivning

23. Alla skulder ska vara betalda före frigivning

Riksdagen avslår motion

2016/17:2436 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3.

*Förenklad beredning***24. Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 23 mars 2017

På justitieutskottets vägnar

Annika Hirvonen Falk

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Sanne Lennström (S), Ellen Juntti (M), Richard Jomshof (SD) och Sultan Kayhan (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2016/17 om kriminalvård. Utskottet behandlar även ett yrkande från allmänna motionstiden 2015/16 om kriminalvård. Yrkandena rör bl.a. frågor om häktning, återfallsförebyggande arbete, behandlingsprogram, arbete mot radikaliserings och villkorlig frigivning. Yrkandena återfinns i bilaga 1. Av dessa yrkanden behandlas 16 förenklat eftersom riksdagen har behandlat samma eller i huvudsak samma frågor tidigare under valperioden. Dessa yrkanden finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Häktade

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med begäran om tillkännagivanden om ytterligare åtgärder för att förbättra situationen på häkten och om att restriktioner och isolering av barn som är häktade ska användas med stor försiktighet.

Jämför reservation 1 (KD).

Motionerna

I motion 2016/17:1677 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S) begärs att regeringen ska överväga ytterligare åtgärder för att förbättra situationen i häktena. Motionärerna anför att en psykolog bör finnas tillgänglig för samtal på alla häkten och för samtliga intagna. Motionärerna anför också att det på häktena ska finnas ändamålsenliga lokaler tillgängliga för aktiviteter samt att man ska säkerställa att alla intagna erbjuds motiverande samtal av personal med adekvat utbildning.

I motion 2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5 begärs att restriktioner och isolering av barn som är häktade ska användas med stor försiktighet, så att tiden i häkte inte skadar den häktade.

Bakgrund

Gällande rätt

Av 24 kap. 1 § rättegångsbalken framgår bl.a. följande. Den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott, för vilket är föreskrivet fängelse ett år eller däröver, får häktas, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet finns risk för att han avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff, genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning eller fortsätter sin brottsliga verksamhet. Är för brottet inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, ska häktning ske, om det inte är uppenbart, att skäl till häktning saknas. Häktning får ske endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

Av 24 kap. 4 § rättegångsbalken framgår bl.a. följande. Om det på grund av den misstänktes ålder, hälsotillstånd eller någon annan liknande omständighet kan befaras att häktning skulle komma att medföra allvarligt men för den misstänkte, får häktning ske endast om det är uppenbart att

betryggande övervakning inte kan ordnas. Detsamma gäller kvinna som har fött så kort tid förut att häktning kan befaras medföra allvarlig men för barnet. Vill den misstänkte inte underkasta sig övervakning ska häktning ske.

Av 23 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare framgår att den som inte fyllt 18 år får häktas endast om det finns synnerliga skäl.

Av 24 kap. 5 a § rättegångsbalken framgår bl.a. följande. Om rätten beslutar att häkta någon, förordnar att någon ska kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal, ska den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden ska få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning. Om det på grund av senare inträffade omständigheter är nödvändigt, får åklagaren meddela beslut som innebär inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden även om rätten inte har meddelat tillstånd till restriktioner. Har åklagaren meddelat ett sådant beslut ska han samma dag eller senast dagen därefter begära rättsens prövning enligt första stycket. När en sådan framställan kommit in till rätten, ska rätten så snart det kan ske och senast inom en vecka hålla förhandling i frågan. För handläggningen vid rätten gäller vad som är föreskrivet om häktningsförhandling.

Av 6 kap. 3 § häkteslagen (2010:611) framgår att frågan om restriktioner prövas av undersökningsledaren eller åklagaren. Ett beslut i en sådan fråga ska omprövas så ofta det finns anledning till det.

Enligt 1998 års motiv (prop. 1997/98:104 s. 34) bör målet vara att restriktioner används i så liten utsträckning och under så kort tid som möjligt.

Budgetproposition och uppdrag till myndigheter

Regeringen anför följande om häktning i årets budgetproposition (prop. 2016/17:1 utg.omr. 4 s. 49).

Sverige har fått internationell kritik för sin häktnings- och restriktionsanvändning. Senast i februari 2016 riktade Europeiska kommittén mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) allvarlig kritik mot Sverige när det kommer till isoleringen av häktade. Även nationellt har det framkommit kritik mot bl.a. häktningen av barn, restriktionsanvändningen och mot den isolering av häktade som denna många gånger leder till. Frågan om åtgärder för att minska isoleringen av intagna i häkte är en av de mest prioriterade frågorna för regeringen när det kommer till bl.a. Kriminalvårdens verksamhet. En grundläggande utgångspunkt är att häktning innebär ett lidande för den enskilde och att den som är häktad inte bör isoleras från omvärlden i större utsträckning än vad som är nödvändigt. Att minska isoleringen av intagna i häkte är viktigt av såväl humanitära skäl som ur rättssäkerhetssynpunkt.

Under 2015 vidtog regeringen flera åtgärder för att komma till rätta med frågorna om häkte och användningen av restriktioner. Regeringen anför i budgetpropositionen (s. 49) att man har höga förväntningar på resultatet av dessa pågående arbeten. Bland åtgärderna kan följande nämnas:

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till att minska användningen av häktning och restriktioner (dir. 2015:80). Utredningen, som antog namnet Häktes- och restriktionsutredningen, lämnade i augusti 2016 betänkandet Färre i häkte och minskad isolering (SOU 2016:52). Häktes- och restriktionsutredningen föreslår nya alternativ till häktning, begränsning av häktningstiderna, lagstiftad rätt till mänsklig kontakt och särskilda regler för frihetsberövade barn. Förslagen har remitterats, och regeringen uppger i budgetpropositionen (s. 49) att man överväger att återkomma med förslag i dessa delar.

Regeringen gav Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att genomföra en kartläggning av situationen i häkte, för att öka kunskapen om användningen av häkte och restriktioner samt tillämpningen av isoleringsbrytande åtgärder (Ju2015/05662/KRIM). Brå redovisade den 25 januari 2017 uppdraget i rapporten Att minska isolering i häkte (rapport 2017:6). Studien nämner ett antal omständigheter som utgör hinder för att minska isoleringen, bl.a. att det råder otydlighet kring vem som har ansvaret för att ta initiativ till lättnader i restriktioner, höga krav från åklagarnas sida och brist på personalresurser på häktena. Studien lämnar även förslag på åtgärder utöver Häktes- och restriktionsutredningens förslag (SOU 2016:52).

Regeringen har även gett Statskontoret i uppdrag att utreda om och i så fall hur hanteringen av forensiska undersökningar kan förändras i syfte att bidra till kortare häktningstider (Ju2015/05664/Å). Statskontoret redovisade uppdraget den 25 januari 2016 i rapporten Häktningstider och forensiska undersökningar. Av rapporten framgår att forensiska undersökningar förekommer i 40 procent av de ärenden där det finns någon häktad. Vidare framgår att häktningstiden förlängs i 37 procent av fallen med hänvisning till de forensiska undersökningarna. Det exakta sambandet mellan häktningstidernas längd och handläggningstiderna för forensiska undersökningar går däremot inte att fastställa utifrån de data som finns tillgängliga. För att förkorta häktningstiderna är det i första hand relevant att effektivisera hanteringen av forensiska undersökningar i de ärendeslag där häktningstiderna är längst och andelen häktade är störst. Det gäller vålds- och sexualbrott, tillgreppsbrott, narkotikabrott och bedrägeribrott. Statskontoret konstaterar att det finns två kritiska moment i processen som har störst påverkan på häktningstidernas längd. Det ena är att många beställningar av en forensisk undersökning inte är kompletta eller relevanta. Det andra rör de interna processerna inom Nationellt forensiskt centrum (NFC) när analyserna ska utföras. I rapporten lämnar Statskontoret förslag på hur beställningarna kan förbättras och på hur de interna processerna inom NFC kan effektiviseras.

Kriminalvårdens regleringsbrev

Regeringen gav i regleringsbrevet för 2016 och 2017 Kriminalvården i uppdrag att redovisa på vilket sätt myndigheten arbetar för att uppmärksamma frågor om mänskliga rättigheter utifrån Sveriges internationella åtaganden.

Kriminalvården ska också redovisa hur myndigheten arbetar för att förebygga och motverka diskriminering. Vidare ska Kriminalvården särskilt redovisa resultatet av myndighetens fortsatta arbete med att utveckla och utöka de isoleringsbrytande åtgärderna för klienter i häkte.

Samverkansmöten

Åklagarmyndigheten och Kriminalvården kom i mars 2016 med ett gemensamt förslag om att införa särskilda samverkansmöten om sådana intagna som beräknas sitta lång tid med restriktioner. Allra senast när en intagen haft restriktioner i tre månader ska Kriminalvården ta initiativ till ett samverkansmöte mellan ansvarig häktespersonal och förundersökningsledaren. Syftet med samverkansmötet ska vara att möjliggöra isoleringsbrytande åtgärder och att gemensamt hitta lösningar för att den intagnes tillvaro i häktet ska underlättas. Enligt rapporten ska den här typen av samverkansmöten komma till stånd mycket tidigt för häktade ungdomar.

Kriminalvårdens årsredovisning

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 framgår bl.a. följande (s. 8).

Europarådets kommitté mot tortyr (CPT) rekommenderar att häktade ska kunna vistas utanför bostadsrummet minst åtta timmar per dag. Kriminalvården arbetar med att bryta isoleringen för häktade genom gemensamhet med andra intagna, kontakter med anhöriga, personalledda aktiviteter eller besök av frivilligorganisationer.

Andelen intagna som har två timmar eller mer i isoleringsbrytande åtgärd per dygn har inte förändrats nämnvärt sedan 2015. Möjligheterna är begränsade, främst på grund av att många intagna är belagda med restriktioner. Därutöver är det främst brist på personella resurser och lokalernas utformning som förhindrar förbättrade resultat inom detta område.

Kriminalvården kommer att behöva vidta en rad åtgärder för att möta de krav som ställs i betänkandet Färre i häkte och minskad isolering (SOU 2016:52). Genomförande av förslagen kommer att innebära mycket kostnadskrävande åtgärder både personal- och lokalmässigt. Under 2016 har Kriminalvården prioriterat arbetet med att stärka innehållet i häktesvistelserna, stärka insatserna för att öka mänsklig kontakt och möjliggöra miljöombyte för klienterna.

I årsredovisningen anger Kriminalvården (s. 21 f.) också följande.

Det är svårast är att bryta isoleringen för intagna som har restriktioner, eftersom de normalt inte får vistas tillsammans med andra intagna. Drygt hälften (knappt 53 procent) har restriktioner enligt mätningarna 2016. Under året har Kriminalvården haft stärkt fokus på genomförande och uppföljning av isoleringsbrytande verksamhet på alla häkten, samverkan med Åklagarmyndigheten kring lättnader och påbörjad verksamhet med restriktionsgemensamhet. I stort sett har resultatet av Kriminalvårdens mätningar av isoleringsbrytande åtgärder endast visat marginella ökningar jämfört med föregående år. Drygt en fjärdedel av de intagna med restriktioner fick en åtgärds tid på två timmar eller mer, medan nära tre

fjärdedelar av intagna utan restriktioner nådde upp till detta. Årets siffror är något högre än förra årets för häktade med restriktioner, framför allt för kvinnor och unga. Bland unga intagna med restriktioner nåddes mer än en tredjedel av minst två timmars åtgärdsstid, vilket är en ökning jämfört med förra året.

Europarådets kommitté mot tortyr (CPT) har i rapport den 17 februari 2016 rekommenderat att häktade ska kunna vistas utanför bostadsrummet minst 8 timmar per dag. Det Kriminalvården arbetar med är att, så långt det är möjligt, försöka bryta isoleringen av den häktade genom exempelvis gemensamhet med andra intagna, kontakter med anhöriga, personalledda aktiviteter eller besök av frivilligorganisationer. Möjligheterna att erbjuda gemensamhet på dagens häkten är dock begränsade, i synnerhet som många intagna är belagda med restriktioner i denna del av åklagare. Även personella resurser påverkar möjligheten att arbeta isoleringsbrytande.

Det finns i dagsläget stora skillnader mellan Kriminalvårdens häkten när det gäller bland annat storlek och lokalmässiga förhållanden; faktorer som påverkar möjligheten att arbeta isoleringsbrytande. För att förbättra de isoleringsbrytande åtgärderna krävs anpassning av lokaler, utveckling av en stödjande miljö och en god omvårdnad som värnar klientens integritet och behov av mänsklig kontakt. Under året har åtgärder för att bryta isolering på ett sätt som tillgodoser klienternas behov av stöd och mänsklig kontakt varit ett fokusområde för Kriminalvården. Området berör flera pågående uppdrag, till exempel kontakt av studie- och yrkesvägledare och möjlighet till utbildning på grundläggande och gymnasial nivå för alla klienter som skrivits in på häkte före 21 års ålder.

Andra exempel är arbetet med att förtydliga och kvalitetssäkra aktiviteterna inom annan strukturerad verksamhet (ASV), introduktionen av föräldragrupper på häkte, en förändrad NAV-verksamhet¹² samt översyn av möjligheter till kontakter med omvärlden genom elektronisk kommunikation.

Riktlinjer för åklagare

I april 2015 beslutade riksåklagaren om nya riktlinjer för åklagarna (RÅR 2015:1 Riktlinjer gällande restriktioner och långa häktningstider). Riktlinjerna tillämpas sedan den 5 maj 2015. Syftet med riktlinjerna är att minska användandet av restriktioner, att ge åklagarna stöd i de risk- och proportionalitetsbedömningar som ska göras samt att bidra till att restriktionsbestämmelserna tillämpas på ett rättsenligt och enhetligt sätt. Av sammanfattningen av riktlinjerna framgår följande:

- Det ska i varje enskilt fall ske en noggrann prövning av om det föreligger en beaktansvärd kollusionsrisk (risk för att en misstänkt undanröjer bevis eller på annat sätt hindrar en brottsutredning).
- Om det föreligger en beaktansvärd kollusionsrisk ska åklagaren pröva om denna risk, i förhållande till brottets allvar och det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte, i sig motiverar ett frihetsberövande. I de fall kollusionsrisken inte självständigt kan motivera ett frihetsberövande ska inte kollusionsrisk åberopas som häktningsskäl.
- Vid beslut om restriktioner ska åklagaren ta ställning till behovet av varje enskild restriktion och göra separata proportionalitetsprövningar, dvs. i

varje enskilt fall väga kollusionsrisken och brottets allvar mot det intrång eller men i övrigt som restriktionerna innebär för den misstänkte.

- I de fall restriktioner har beslutats ska en fortlöpande omprövning av skälen för de olika restriktionerna ske. Beroende på hur ärendet utvecklar sig kan restriktionsbehovet förändras och det kan finnas skäl både att mildra och att skärpa restriktionerna.

I riktlinjerna anges följande om restriktioner för unga:

- Åklagare ska ex officio överväga vilka lättnader i restriktioner som kan ges redan i samband med anhållningsbeslutet.
- För det fall åklagaren har för avsikt att begära en ungdom häktad bör kontakt tas med försvararen inför häktningsförhandlingen i syfte att ta reda på vem eller vilka den unge önskar ha kontakt med under frihetsberövandet.
- Åklagaren bör redan från början särskilt ta ställning till frågan om samsittning.
- Socialtjänsten bör alltid tillåtas att göra obevakade besök.
- Åklagaren bör i samband med häktningsförhandlingen på ett tydligt sätt redogöra för varför det är nödvändigt med restriktioner

Uppdrag till Kriminalvården

Regeringen gav den 13 juni 2014 Kriminalvården i uppdrag att genomföra en särskild satsning på åtgärder för att förstärka det återfallsförebyggande arbetet för unga under verkställigheten (Ju2013/4394/KRIM). Utgångspunkten var att unga dömda skulle vara bättre rustade för ett liv utan kriminalitet och missbruk efter verkställigheten. Satsningen skulle bl.a. omfatta ett aktivt motivationsarbete i syfte att förmå den unga att ändra livsstil och lämna kriminella grupperingar. Insatserna skulle utgå från de faktorer som har störst betydelse för återfall i brott såsom kriminella värderingar och kriminellt umgänge, men även innefatta åtgärder som bidrar till att förbättra unga dömdas förutsättningar på arbetsmarknaden. Kriminalvården skulle redovisa arbetet i årsredovisningarna för 2013–2015. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen senast den 31 mars 2017. Myndigheten ska utöver detta i den form som beslutas i dialog med Justitiedepartementet informera om uppdragets genomförande.

Tidigare utskottsbehandling

I betänkande 2015/16:JuU21 behandlade utskottet ett yrkande som motsvarar det nu aktuella om att restriktioner och isolering ska användas mycket försiktigt när det gäller barn som är häktade och att häktestiden inte ska skada den häktade (s. 8 f.). Utskottet konstaterade att dessa frågor var uppmärksammade och att det pågick ett omfattande arbete på området. Utskottet, som utgick från att regeringen noggrant följde utvecklingen, ville inte föregripa den

beredning som pågick och avstyrkte yrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:174).

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare konstaterat har det riktats återkommande internationell och nationell kritik mot häktnings- och restriktionsanvändningen i Sverige. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att frågan om åtgärder för att minska isoleringen av intagna i häkte bör vara en av de mest prioriterade frågorna när det gäller Kriminalvårdens verksamhet. En grundläggande utgångspunkt är att häktning innebär ett lidande för den enskilde och att den häktade inte ska isoleras från omvärlden i större utsträckning än nödvändigt.

Utskottet konstaterar att regeringen vidtagit åtgärder för att nå fram till att färre personer är i häkte, minska den häktades tid i isolering och motverka de skadliga effekterna av isoleringen. Som framgår ovan har en särskild utredare i augusti 2016 lämnat betänkandet Färre i häkte och minskad isolering (SOU 2016:52). Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Brå har nyligen, efter uppdrag från regeringen, lämnat rapporten Att minska isolering i häkte (rapport 2017:6). Studien lämnar bl.a. förslag till åtgärder utöver förslagen som lämnas i det ovan nämnda betänkandet.

Som framgår ovan pågår även ett aktivt arbete hos Åklagarmyndigheten och Kriminalvården. Kriminalvården har i sina regleringsbrev för 2016 och 2017 i uppdrag att bl.a. redovisa resultatet av myndighetens fortsatta arbete med att utveckla och utöka de isoleringsbrytande åtgärderna för klienter i häkte. Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 framgår att det pågår ett arbete för att förbättra de isoleringsbrytande åtgärderna. Utskottet ser även positivt på myndigheternas arbete med samverkansmöten.

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att frågor om åtgärder för att förbättra situationen i häktena samt om restriktioner och isolering av ungdomar i häkten är uppmärksammade och att det pågår ett omfattande arbete på området. Utskottet konstaterar alltså att de frågor som motionärerna tar upp i motionerna 2016/17:1677 (S) om att förbättra situationen i häktena och 2016/17:1534 (KD) yrkande 5 om användningen av restriktioner och isolering av barn är uppmärksammade och ser därför inte skäl för att ställa sig bakom de tillkännagivanden som begärs. Utskottet avstyrker yrkandena.

Återfallsförebyggande arbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. avhopparverksamhet, samverkan mellan myndigheter, en nationell handlingsplan, översyn av instruktioner och regleringsbrev, stöd till kommunerna, återupptagande av en nedlagd utredning, s.k. social impact bonds och särskild utslussning.

Jämför reservationerna 2 (M, C, L, KD), 3 (L), 4 (C), 5 (M), 6 (V), 7 (M, SD, KD), 8 (M) och 9 (C, KD).

Motionerna

I motion 2016/17:3236 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 2 begärs när det gäller den grova organiserade brottsligheten ett förbättrat återfallsförebyggande arbete där inte minst en väl fungerande avhopparverksamhet över hela landet är en viktig del.

I motion 2016/17:3468 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 15 begärs att det ska finnas stöd till den som vill lämna det kriminella livet. Motionärerna anför att det är av stor betydelse att det finns en väl fungerande avhopparverksamhet. Motionärerna anför dessutom att det är viktigt att det finns möjligheter att få en individuell hotbildsanalys och bedömning av vilka insatser som behövs för att bidra till att han eller hon håller sig borta från fortsatt brottslighet efter det att han eller hon avtjänat sitt straff.

I motion 2016/17:342 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M) begärs att det ska göras en översyn av statliga myndigheters uppbackning av kommuner som bygger upp och utvecklar avhopparverksamhet för vuxna kriminella.

I partimotion 2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 32 begärs att kommunerna ska ges stöd i kampen mot den organiserade brottsligheten. Det är viktigt såväl med förebyggande verksamhet som att se till att det finns avhopparverksamhet för de som vill lämna ett kriminellt liv. Motionärerna anför att man vill försvåra etableringen för kriminella gäng genom att störa deras verksamhet, och att det därför är viktigt se över möjligheten att ge de drabbade kommunerna ett aktivt stöd från rättsväsendet och det övriga samhället.

I motion 2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att ställa tydliga krav på samverkan mellan myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser och låta utreda hur kostnaderna ska fördelas. I samma motion yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om betydelsen av samarbete mellan kriminalvården och kommunernas socialtjänst.

I motion 2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2 begärs att regeringen tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och

ansvariga myndigheter ska ta fram en nationell handlingsplan för att utveckla det återfallsförebyggande arbetet. Motionärerna anför att handlingsplanen bör tydliggöra en gemensam grundsyn på området, fördelning av ansvar och kostnader mellan ansvariga aktörer samt insatsernas omfattning. I yrkande 3 begärs att regeringen ska göra en översyn av instruktioner och regleringsbrev till de myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser i syfte att göra kraven på samverkan både skärpta och samstämmiga. Motionärerna anför att en bra inslussning i samhället efter avtjänat straff kan motverka att den frisläppte begår självmord, men att en sådan inslussning förutsätter en god samverkan mellan olika instanser.

I motion 2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1 begärs att regeringen snarast ska tillsätta en utredning med ett uppdrag som motsvarar det direktiv som den tidigare utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård (dir. 2014:99) hade. Motionärerna anför att Kriminalvården i dag har delvis ändrade förutsättningar som hänger samman med förändringar i klienttillströmningen. Det är därför angeläget att göra en analys av kostnadsutvecklingen i Kriminalvårdens olika verksamheter samt utreda hur det återfallsförebyggande arbetet kan utvecklas och förstärkas. Även i motion 2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1 begärs att regeringen ska tillsätta en utredning med ett uppdrag som motsvarar det uppdrag som den tidigare nedlagda utredningen hade om att utvärdera det återfallsförebyggande arbetet inom kriminalvården.

I motion 2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 begärs en översyn av möjligheten att utöka arbetet med särskild utslussning så att fler intagna får hjälp när de avtjänat sitt straff.

I motion 2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8 begärs att man i Sverige ska pröva det system med s.k. social impact bonds som finns i Storbritannien. Systemet innebär att civilsamhället får ekonomisk ersättning från staten i förhållande till hur väl man lyckas med att återanpassa tidigare brottslingar. Likalydande yrkanden finns i motionerna 2016/17:1535 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 9 och 2016/17:3383 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2.

Bakgrund

Riksrevisionens granskningsrapport om återfall i brott

Riksrevisionen har granskat samhällets insatser för att förebygga återfall i brott. Granskningen redovisades i rapporten Återfall i brott – hur kan samhällets samlade resurser användas bättre? (RiR 2015:4), som överlämnades till riksdagen den 17 mars 2015. Riksrevisionens sammanfattande slutsatser är att samhällets insatser inte täcker de behov som finns, att insatserna är för få i relation till bedömda behov och att de inte i tillräcklig utsträckning görs koordinerat eller tillräckligt snabbt. Riksrevisionens bedömning är vidare att det finns betydande brister i myndigheternas planering av och samverkan om de återfallsförebyggande insatserna. Detta bidrar till risk för dålig hushållning

med samhällets resurser och ett ineffektivt system för det återfallsförebyggande arbetet. Forskningen visar att flera faktorer har betydelse för risken för återfall. Det handlar bl.a. om möjligheterna att kunna försörja sig genom arbete, vara fri från missbruk och ha en egen bostad. En tydlig struktur för samverkan om de insatser som har relevans för att förebygga återfall i brott skulle kunna underlätta för myndigheter och andra aktörer att utföra sina respektive grunduppgifter i sammanhanget.

Regeringen redovisade sin bedömning av ovan nämnda rapport i skrivelsen Riksrevisionens rapport om återfall i brott (skr. 2015/16:27). Av skrivelsen framgår att regeringen instämde i Riksrevisionens övergripande slutsats om att det återfallsförebyggande arbetet måste utvecklas ytterligare och att det är särskilt angeläget att hitta nya utvecklade former för samverkan mellan berörda aktörer. Regeringen avsåg enligt skrivelsen att höja ambitionsnivån på en rad områden inom det återfallsförebyggande området.

Utskottet instämde i regeringens bedömning av vilka åtgärder som borde vidtas med anledning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer (bet. 2015/16:JuU8).

Avhopparverksamhet

Regeringen ser det som angeläget att stödja organisationer som hjälper personer att lämna ett liv i kriminalitet, s.k. avhopparverksamhet (prop. 2015/16:1 utg.omr. 4 s. 58). För att göra det möjligt för Polismyndigheten att lämna bidrag till sådan verksamhet ökades anslaget med 5 miljoner kronor från och med 2016.

Brå lämnade i maj 2016 rapporten Stöd till avhoppare från kriminella grupperingar (rapport 2016:6). Syftet med rapporten var att öka kunskapen om det stöd som erbjuds avhoppare runt om i landet samt att bidra till att utveckla insatserna så att fler personer kan lämna ett liv i kriminella grupperingar. Brå bedömer i rapporten att antalet specialiserade, myndighetsdrivna avhopparverksamheter är tillräckligt, men att man behöver förbättra förutsättningarna för avhoppare som vänder sig till polisen eller socialtjänsten i andra delar av landet än där de myndighetsdrivna avhopparverksamheterna finns. Vidare anser Brå i rapporten att det finns skäl för de myndighetsdrivna specialiserade verksamheterna att se över möjligheten att vidga sina upptagningsområden så att fler avhoppare kan tas emot. Brå anser också att utbytet av erfarenheter i landet behöver öka. I rapporten lämnas ett antal förslag på hur avhopparverksamheten kan förbättras.

Under hösten 2016, efter det att ovan nämnda rapport lämnats till regeringen, beslutade Polismyndigheten om interna riktlinjer för avhopparverksamhet och tillsatte även en nationell samordnare för avhopparverksamhet.

Uppdrag att lämna förslag på en modell för samverkan om återfallsförebyggande insatser

Regeringen beslutade i juni 2016 att ge en utredare i uppdrag att lämna förslag på en modell för lokal samverkan på individnivå för att förebygga återfall i brott (Ju2016/08506/KRIM). Arbetet ska enligt beslutet ske i samråd med Kriminalvården, men även med Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen samt med andra myndigheter och aktörer som berörs av uppdraget, bl.a. Sveriges Kommuner och Landsting. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2017.

I promemorian om uppdraget anges att 66 procent av de som frigetts från fängelse återfaller inom tre år enligt Brås återfallsstatistik. Övergången från anstalt till frihet är en kritisk tidpunkt när det gäller risken för återfall. En av regeringens centrala kriminalpolitiska åtgärder är att utveckla det brottsförebyggande arbetet. Arbetet för att förebygga återfall i brott är en del i detta, och regeringen har för avsikt att höja ambitionsnivån på en rad områden inom det återfallsförebyggande arbetet. Flera åtgärder har redan vidtagits; Kriminalvården har bl.a. getts i uppdrag att utveckla och förstärka insatserna för utslussning.

Kriminalvårdens samverkan

I årets budgetproposition anges följande om samverkan (s. 33).

I Riksrevisionens rapport Återfall i brott – hur kan samhällets samlade resurser användas bättre (2015:4) drogs bl.a. slutsatsen att det brister i myndigheternas planering och samverkan samt att det finns vissa oklarheter kring ansvars- och resursfördelning mellan berörda aktörer. Kriminalvården har under året inrättat en funktion som samordnare på nationell nivå som ska arbeta med myndighetens samverkan med andra relevanta aktörer. Kriminalvården har också inlett ett arbete med att inventera omfattningen av samverkan med kommuner och landsting i syfte att identifiera utvecklingsområden. Regeringen har under året tagit initiativ till en hearing mellan Kriminalvården och näringslivet, i syfte att stimulera parterna till utökad samverkan.

Effektivitetsgranskningar av Kriminalvården

I juni 2014 gav den dåvarande regeringen en särskild utredare i uppdrag att analysera kostnadseffektiviteten i Kriminalvården samt föreslå hur det återfallsförebyggande arbetet kan utvecklas och förstärkas, bl.a. genom nya former för samverkan med andra myndigheter och aktörer. Uppdraget skulle redovisas senast den 31 december 2015. Utredningen lades ned i januari 2015 av den nuvarande regeringen.

Riksdagen uppmanade i ett tillkännagivande under 2015, efter förslag från utskottet, regeringen att låta analysera Kriminalvårdens kostnadseffektivitet (bet. 2015/16:JuU1, rskr. 2015/16:106).

Frivilligorganisationers samverkan med Kriminalvården

I Riksrevisionens rapport Återfall i brott – hur kan samhällets samlade resurser användas bättre? (RiR 2015:4) rekommenderar Riksrevisionen Kriminalvården att verka för att frivilligorganisationer kopplas in i högre grad än för närvarande.

Regeringen anför följande i skrivelsen om Riksrevisionens rapport om återfall i brott (skr. 2015/16:27 s. 12 f.).

Eftersom merparten av de klienter som tas in i anstalt avtjänar fängelsestraff som är kortare än ett år har Kriminalvården endast under en begränsad tid möjlighet att vidta åtgärder som är anpassade till klienternas behov. Samverkan med andra aktörer, t.ex. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommuner och landsting är därför en avgörande framgångsfaktor för ett väl fungerande återfallsförebyggande arbete. Regeringen bedömer dock att det finns förutsättningar att i större utsträckning involvera även socialt ansvarstagande företag och civilsamhällets organisationer i arbetet. Regeringen avser därför att genomföra vissa ändringar i förordningen (2002:954) om statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område för att förtydliga utgångspunkterna för bidragsgivningen och därmed skapa bättre förutsättningar för samarbetet. Regeringen överväger vidare att ytterligare höja statsbidragets storlek.

För att involvera flera aktörer i det återfallsförebyggande arbetet har justitie- och migrationsministern under våren tagit initiativ till en utvecklad samverkan mellan Kriminalvården och näringslivet genom att bjuda in till ett rundabordssamtal om socialt ansvarstagande företag som del i arbetet. Syftet med samtalet var att utbyta erfarenheter samt identifiera möjligheter och utmaningar för ett samarbete mellan aktörerna.

Regeringen utesluter inte att det även på andra områden kan komma att krävas ytterligare åtgärder för att skapa tydligare incitament för samverkan. Vidare övervägs behovet av särskilda regeringsuppdrag, tydligare regleringar i myndighetsinstruktionerna eller uppdrag i myndigheternas regleringsbrev om samverkan med Kriminalvården. Frågorna bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Från Justitiedepartementet har information inhämtats om att regeringen bereder frågan om de ovan nämnda ändringarna i förordningen om statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område.

En samlad insats mot organiserad brottslighet

Regeringen presenterade den 1 december 2015 en samlad insats för att bekämpa organiserad brottslighet. Insatsen innehåller flera åtgärder som sträcker sig över hela mandatperioden. Under sommaren 2016 trädde ett trettioåttal bestämmelser i kraft som syftar till att motverka den organiserade brottsligheten.

Regeringen har under mandatperioden vidtagit åtgärder för att förse rättsväsendet med bättre straffrättsliga verktyg mot organiserad brottslighet (prop. 2015/16:113, bet. 2015/16:JuU16, rskr. 2015/16:234). Regeringen har även föreslagit lagändringar för att utöka möjligheterna till förverkande (prop. 2015/16:155, bet. 2015/16:JuU28, rskr. 2015/16:239). Vidare har

Polismyndigheten och andra berörda myndigheter fått i uppdrag att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet (Ju2015/09350/PO). Uppdraget ska redovisas i oktober 2017. Regeringen har även gett Polismyndigheten i uppdrag att skapa förutsättningar för att ytterligare kunna motverka förekomsten av illegala vapen och explosiva varor i landet (Ju2015/09349/PO). Uppdraget ska slutredovisas i mars 2017. Brottsförebyggande rådet redovisade i november 2016 ett regeringsuppdrag om åtgärder för att nå fram till en minskad brottslighet och ökad trygghet i socialt utsatta områden (Ju2015/09346/KRIM). Vidare har en utredare fått i uppdrag att överväga om risken för att återfalla i allvarlig brottslighet bör ges betydelse vid villkorlig frigivning (dir. 2016:28). Uppdraget ska redovisas senast den 18 april 2017.

Regeringen uttalade i december 2016 att man nu går vidare med ytterligare åtgärder för att bekämpa den organiserade brottsligheten. Regeringen föreslår bl.a. att minimistraflet för grovt vapenbrott höjs från ett års fängelse till två års fängelse. Regeringen lämnade i februari 2017 även proposition 2016/17:108 Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott. I propositionen föreslår regeringen att straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott skärps. Förslagen innebär höjda minimistrafte för brottstyperna grov misshandel, synnerligen grov misshandel, grovt olaga tvång, grovt olaga hot, grovt rån och grov utpressning. Förslagen bereds för närvarande inom utskottet.

En utredare har fått i uppdrag att överväga och föreslå nya påföljder för unga lagöverträdare (Ju2016/09219/LP). Uppdraget ska slutredovisas den 15 juni 2017. Vidare har en utredare fått i uppdrag att överväga och föreslå de ändringar som behövs för att åstadkomma ett modernt straffrättsligt skydd för blåljuspersonal och andra samhällsnyttiga funktioner (dir. 2016:115). Vidare avser regeringen att genomföra en ny tidsbegränsad vapenamnesti under perioden februari–april 2018. Regeringen bedömer att återkommande vapenamnestier utgör effektiva brottsförebyggande åtgärder under förutsättning att de inte genomförs alltför ofta.

Utslussning

I 11 kap. fängelselagen (2010:610) finns bestämmelser om särskilda utslussningsåtgärder. Av 1 § framgår att en intagen får beviljas tillstånd till vistelse utanför anstalt genom olika utslussningsåtgärder som frigång, vårdvistelse, vistelse i halvvägshus och utökad frigång; detta för att minska riskerna för att han eller hon återfaller i brott eller på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället,.

Frigång innebär att en intagen under dagtid och utanför anstalten utför arbete, får behandling eller deltar i en utbildning eller särskilt anordnad verksamhet. Vid vårdvistelse är den intagne placerad i ett sådant hem som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), dvs. ett familjehem, eller i ett hem för vård eller boende. Vid vistelse i halvvägshus är den intagne placerad i ett hem som kontrolleras av Kriminalvården och som är anpassat för att ge intagna

särskilt stöd och särskild tillsyn. Den som är intagen på ett halvvägs hus får inte vistas utanför detta annat än på bestämda tider. Utökad frigång innebär att en intagen under kontrollerade former avtjänar fängelsestraffet i sin bostad. Av 6 § fängeselagen framgår att ett tillstånd till en utslussningsåtgärd ska förenas med de villkor som behövs för att syftet med åtgärden ska uppnås eller för att Kriminalvården ska kunna utöva nödvändig kontroll. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera meddelade villkor.

Utslussningen styrs av en risk- och behovsbedömning och bör ske stegvis; från högre till lägre säkerhetsklass och därefter till olika former av ytterligare utslussning samt övervakning vid villkorlig frigivning.

Regeringen gav i december 2015 Kriminalvården i uppdrag att utveckla och förstärka myndighetens arbete med utslussning i syfte att öka klienternas förutsättningar att inte återfalla i brott (Ju2015/09899/KRIM). I uppdraget ingår såväl den stegvisa utslussning som kan ske inom Kriminalvårdens egna miljöer som den som kan ske genom olika former av vistelser utanför anstalt, bl.a. de särskilda utslussningsåtgärderna. Vidare ingår det i uppdraget att utveckla den externa samverkan som sker i utslussningssyfte. Uppdraget omfattar såväl övergången från anstalt till frihet som övergången från övervakning inom ramen för frivården till en tillvaro utan stöd och kontroll från Kriminalvården. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2018. En delredovisning ska lämnas senast den 31 mars 2017.

Kriminalvårdens regleringsbrev

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2016 och 2017 anges att Kriminalvården ska redovisa vidtagna och planerade åtgärder som syftar till ett effektivt resursutnyttjande. I regleringsbrevet för 2017 anges följande om det återfallsförebyggande arbetet.

Kriminalvården ska genom sitt återfallsförebyggande arbete bidra till samhällets samlade insatser för att förebygga brott. Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall i brott ska ta sin utgångspunkt i väl underbyggd kunskap om vad som är verkningsfullt. I syfte att säkerställa att varje klient får en sammanhållen och ändamålsenlig verkställighet utan avbrott i de återfallsförebyggande insatserna ska Kriminalvården fortsatt utveckla sin förmåga att för klienterna upprätta individanpassade verkställighetsplaner av hög kvalitet. Kriminalvården ska i samma syfte utveckla och utöka såväl myndighetens interna samverkan som samverkan med andra berörda myndigheter och aktörer.

Kriminalvården ska redovisa vilket resultat det pågående utvecklingsarbetet har lett till, vilka behov av fortsatt utvecklingsarbete som myndigheten har identifierat samt hur dessa kommer att tas om hand.

Kriminalvårdens årsredovisning 2016

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 (s. 12) framgår att målet för det återfallsförebyggande arbetet är att säkerställa att en individanpassad, likvärdig och rättssäker kriminalvård ökar samt att öka trovärdigheten i frivårdspåföljderna.

I årsredovisningen anges bl.a. följande (s. 7).

En studie som genomförts vid Karolinska institutet visar att användning av i förekommande fall föreskrivna läkemedel mot adhd minskar risken för återfall hos de intagna med 38 procent. Resultatet av studien bekräftar att Kriminalvårdens adhd-satsning avseende ökade neurologiska utredningsinsatser och ökade personalresurser har betydelse för att minska risken för återfall i brott. Årets utvärderingar av tre behandlingsprogram visar att de minskar risken för återfall, vilket bekräftar att dessa återfallsförebyggande insatser är verkningsfulla.

Av årsredovisningen framgår också (s. 7) att ett antal aktiviteter genomförts för att intensifiera arbetet med utslussning; till exempel har positionsövervakning med gps-teknik i samband med permission och utökad frigång prövats. Exempel på andra planerade insatser i utslussningsarbetet är en översyn av möjligheten att stegvis placera klienter i lägre säkerhetsklasser och en utredning av möjligheten att använda arbetsrehabiliteringsprogram kopplat till Krami.

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av allmänna motioner från 2015/16 avstyrkte utskottet motionsyrkanden med begäran om en översyn av statliga myndigheters uppbackning av kommunernas avhopparverksamhet och förbättring av det återfallsförebyggande arbetet (bet. 2015/16:JuU21 s. 17 f.). Utskottet hänvisade då dels till att medel avsatts i budgeten för avhopparverksamhet, dels till det arbete som då pågick vid Brå och inom Polismyndigheten. Utskottet ansåg att resultatet av det pågående utredningsarbetet skulle avvaktas. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:174).

Vid beredningen av allmänna motioner från motionstiden 2014/15 avstyrkte utskottet ett yrkande om att ge Kriminalvården i uppdrag att utöka och utveckla arbetet med särskilda utslussningsåtgärder i syfte att förbereda de intagna för livet efter tiden på anstalt (bet. 2014/15:JuU17 s. 20). Utskottet hänvisade då till att frågan redan var uppmärksammat. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:153).

Vid beredningen av motioner i samband med behandlingen av regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om återfall i brott (skr. 2015/16:27) behandlade utskottet motionsyrkanden om att återuppta den nedlagda utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård (bet. 2015/16:JuU8 s. 17 f.). Utskottet instämde liksom regeringen i Riksrevisionens bedömning att det i många fall brister i samverkan mellan de myndigheter, landsting och kommuner som bidrar med insatser som minskar risken för återfall i brott, och att tydliga strukturer för samverkan är en förutsättning för att vidareutveckla det återfallsförebyggande arbetet. Utskottet konstaterade att regeringen i skrivelsen redogjort för ett antal åtgärder, både pågående och kommande, som syftar till att utveckla och förstärka det brottsförebyggande arbetet och att flera av de frågor som den tidigare utredningen fick i uppdrag att titta närmare på

således hade uppmärksammats av regeringen. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:34).

Utskottet avstyrkte vid samma tillfälle även motionsyrkanden om att regeringen skulle ta fram en nationell handlingsplan för att utveckla det brottsförebyggande arbetet i enlighet med vad som föreslogs i Riksrevisionens ovan nämnda rapport (s. 11). Utskottet hänvisade till regeringens uttalade ambition att tillsammans med Kriminalvården och i samverkan med andra aktörer utveckla det återfallsförebyggande arbetet ytterligare.

Vid samma tillfälle avstyrkte utskottet även ett yrkande om att regeringen borde göra en översyn av instruktioner och regleringsbrev till de myndigheter som är ansvariga för det återfallsförebyggande arbetet (s. 13). Även här hänvisade utskottet till regeringens uttalade ambitioner i skrivelsen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att samhället hjälper och ger stöd till de personer som vill lämna kriminella grupperingar. Utskottet delar de åsikter som förs fram i motion 2016/17:3236 (M, C, L, KD) yrkande 2 om att en väl fungerande avhoppbarverksamhet över hela landet är en viktig del i det återfallsförebyggande arbetet. Som framgår ovan har medel avsatts i budgeten för att ge stöd åt avhoppbarverksamhet. Brå lämnade i maj 2016 en rapport som innehåller en nationell kartläggning av avhoppbarverksamhet samt förslag till hur verksamheten kan utvecklas (rapport 2016:6). Arbetet pågår även inom Polismyndigheten för att utveckla stödet till avhoppbarverksamheten. Utskottet anser att de frågor som motionärerna tar upp är uppmärksammade och ser därför inte skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som motionärerna begär. Utskottet avstyrker därför yrkandet. Utskottet avstyrker av samma skäl även motionerna 2016/17:342 (M) och 2016/17:3468 (L) yrkande 15.

Utskottet konstaterar att regeringen vidtagit en mängd åtgärder för att bekämpa den organiserade brottsligheten och ser med hänvisning till det arbete som pågår inte skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2016/17:865 (C) yrkande 32 om att ge kommunerna stöd i kampen mot den organiserade brottsligheten.

I motion 2016/17:3232 (M) yrkande 2 begärs tydliga krav på samverkan mellan myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser, och i yrkande 3 i samma motion begärs ett tillkännagivande om betydelsen av samarbete mellan kriminalvården och kommunernas socialtjänst. Utskottet har förståelse för nämnda yrkanden och konstaterar att Riksrevisionen i sin granskningsrapport om återfall i brott (RiR 2015:4) påpekade att det i många fall brister i samverkan och planering mellan de myndigheter, landsting och kommuner som bidrar med insatser som minskar risken för återfall i brott.

Tydliga strukturer för samverkan är en förutsättning för att vidareutveckla det återfallsförebyggande arbetet. Som utskottet tidigare uttalat (bet. 2015/16:JuU 8 s. 11) välkomnar utskottet regeringens ambition, som framfördes i skrivelsen om Riksrevisionens rapport om återfall i brott (skr.

2015/16:27), att tillsammans med Kriminalvården och i samverkan med andra aktörer utveckla det återfallsförebyggande arbetet. Utskottet konstaterar att regeringen i juni 2016 gett en utredare i uppdrag att lämna förslag på en modell för lokal samverkan på individnivå för att förebygga återfall i brott. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2017. Utskottet vill inte föregripa den beredning som pågår och avstyrker därför motionsyrkandena.

Mot bakgrund av det arbete som pågår ser utskottet inte heller skäl att ställa sig bakom de yrkanden som framförs i motion 2016/17:730 (V) om att ta fram en nationell handlingsplan för att utveckla det återfallsförebyggande arbetet (yrkande 2) och om att göra kraven på samverkan mellan de myndigheter som är ansvariga för det återfallsförebyggande arbetet både skärpta och samstämmiga (yrkande 3). Utskottet avstyrker även dessa yrkanden.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att arbetet för att förstärka det återfallsförebyggande arbetet pågår på olika nivåer. Som framgår ovan, och som utskottet konstaterat vid beredningen av regeringens skrivelse om Riksrevisionens granskningsrapport om återfall i brott (bet. 2015/16:JuU8 s. 18), är fler av de åtgärder som den tidigare utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård fick i uppdrag att titta närmare på uppmärksammade av regeringen. Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker därför motionerna 2016/17:1534 (KD) yrkande 1 och 2016/17:3232 (M) yrkande 1 om att återuppta den nedlagda utredningen.

I motion 2016/17:3232 (M) yrkande 6 begärs en översyn av möjligheterna att utöka arbetet med särskild utslussning. Som framgår ovan gav regeringen Kriminalvården i uppdrag att utveckla och förstärka myndighetens arbete med utslussning. Uppdraget ska slutredovisas i mars 2018. Utskottet vill inte heller här föregripa den beredning som pågår och avstyrker motionsyrkandet.

Utskottet ser inte heller skäl att ställa sig bakom yrkandena i motionerna 2016/17:1534 (KD) yrkande 8, 2016/17:1535 (KD) yrkande 9 och 2016/17:3383 (KD) yrkande 2 om att införa en arbetsmetod likt s.k. social impact bonds, som används i Storbritannien. Utskottet avstyrker yrkandena.

Kriminalvårdens behandlingsprogram

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att kriminalvården ska arbeta för att fler intagna ska genomgå lämpliga behandlingsinsatser.

Jämför reservation 10 (M).

Motionen

I motion 2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 5 yrkas att Kriminalvården ska arbeta för att alla intagna i anstalt som har behov av behandling ska genomgå lämpliga behandlingsinsatser. Motionärerna anför att

det är viktigt att tiden på anstalt används för att rusta klienten för ett framtida liv utan kriminalitet.

Bakgrund

En intagen är enligt 3 kap. 2 § fängeslagen skyldig att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne. Med sysselsättning avses inte bara arbete och utbildning utan även andra former av programverksamhet. En annan sak är att det inte alltid kan anses meningsfullt att ålägga en intagen att delta i brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet som han eller hon saknar motivation för (prop. 2009/10:135 s. 129).

Av årets budgetproposition (s. 33) framgår att av de klienter som under 2015 avslutade sin verkställighet av skyddstillsyn respektive fängelse i anstalt hade en knapp tredjedel respektive en dryg fjärdedel deltagit i behandlingsprogram. Cirka 80 procent av dessa fullföljde hela programmet. Regeringen anför att resultaten innebär en viss försämring i förhållande till föregående år. Kriminalvårdens ambition att öka deltagandet i långa och medellånga behandlingsprogram har inte uppnåtts under året. Däremot kan det konstateras att antalet klienter som deltagit i program riktade till våldsbrottsdömda mer än fördubblades jämfört med året innan.

Regeringen anför också i ovan nämnda proposition (s. 42) att det inte är tillfredsställande att resultaten inom flera områden inom klientverksamheten visar stillastående eller tillbakagående resultat, t.ex. att andelen klienter som genomgår adekvata behandlingsprogram har sjunkit och att den totala sysselsättningsgraden i anstalt inte är högre. Regeringen förväntar sig att Kriminalvårdens nya organisation, som möjliggör en tydligare nationell styrning och ledning, tillsammans med pågående utvecklingsarbete ska bidra till en positiv utveckling av resultaten på dessa områden.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 (s. 7) framgår bl.a. att Kriminalvården under året har infört en ny struktur för programledarutbildningen. Ett antal program håller på att utvecklas och testas, och ett s.k. öppet intag där klienten kan fullfölja programmet även vid förflyttning har provats under året. Kriminalvården anför att den medvetna strategin att öka medellånga och långa behandlingsprogram har börjat visa effekt genom en viss ökning av antal fullföljda program, särskilt inom frivård. Vidare har en nationell handlingsplan för samordning av insatser för klienter tagits fram.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 framgår bl.a. följande (s. 34 f).

Deltagande i behandlingsprogram utgör fyra procent av sysselsättningstiden på anstalt. Behandlingsprogram är även en behandlingsinsats inom frivården. Syftet med Kriminalvårdens behandlingsprogram är att förhindra återfall i brott genom att ge klienten nya kunskaper, färdigheter och insikter.

Programmen ackrediteras, vilket betyder att de genomgår en vetenskaplig bedömning, där en oberoende forskarpanel granskar

programmets innehåll och sättet att genomföra det på. På så vis säkrar vi att behandlingen sker på vetenskaplig grund och kan förväntas ha effekt på risken för återfall i brott. Effekterna av program utvärderas. Om ett program inte har förväntade effekter tas det bort ur Kriminalvårdens programutbud.

Målgrupperna för behandlingsprogrammen är klienter som bedöms löpa risk för återfall i ny brottslighet.

Angående programgenomförande för 2016 nämns bl.a. följande (s. 36).

Kriminalvårdens strategiska inriktning för behandlingsprogram är att öka andelen medellånga och långa program. För att tydliggöra detta gör Kriminalvården nu en intern indelning av behandlingsinsatserna i förberedande insatser, behandlingsprogram och förstärkande insatser. Behandlingsprogram är i princip det som tidigare benämnts långa eller medellånga program, och kan betecknas som den egentliga behandlingsinsatsen där brottsbeteendet och de identifierade riskfaktorerna bearbetas effektivt. I årsredovisningen inkluderas dock samtliga behandlingsinsatser under kategorin behandlingsprogram. Strategin börjar så sakta få genomslag och andelen klienter som fullföljt ett längre behandlingsprogram ökar något jämfört med 2015, främst i gruppen med skyddstillsyn som påföljd. Detta följer strategin om särskilt fokus på ökning av behandlingsinsatser i frivården. Vi ser också att andelen längre program av totalt antal genomförda behandlingsinsatser ökar något jämfört med tidigare år. Denna utveckling syns särskilt i frivården.

Av årsredovisningen (s. 102) framgår även att av de klienter som under 2016 avslutade sin verkställighet av skyddstillsyn hade en knapp tredjedel deltagit i behandlingsprogram. Av de som avslutade sin verkställighet av fängelse i anstalt hade en fjärdedel deltagit i behandlingsprogram.

Vid beredningen av allmänna motioner från motionstiden 2015/16 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen med anledning av två motionsyrkanden om att personer som dömts för våldsbrott bör ha en skyldighet att genomgå behandlingsprogram (bet. 2015/16:JuU21). Utskottet anförde att en vägran att delta i ett sådant program ska få konsekvenser för möjligheterna till permission och villkorlig frigivning. Den som dömts för grova brott mot närstående eller grova sexualbrott och vägrar att delta i behandlingsprogram ska inte vara aktuell för villkorlig frigivning. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2015/16:174).

Regeringen beslutade den 31 mars 2016 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över bestämmelserna om villkorlig frigivning (dir. 2016:28). I utredarens uppdrag ingår bl.a. att analysera och ta ställning till om risk för återfall i allvarlig brottslighet ska beaktas särskilt som skäl mot villkorlig frigivning. Oavsett ställningstagande i sak är det också utredarens uppdrag att föreslå hur en ordning där sådan risk beaktas särskilt bör vara utformad. I direktivet anges att en utgångspunkt bör vara att en sådan reglering ska träffa fall där det bedöms finnas hög risk för återfall i allvarliga våldsbrott, allvarliga sexualbrott eller allvarliga brott som begås som ett led i en organiserad brottslighet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar de åsikter som framförs i motion 2016/17:3232 (M) yrkande 5 om att Kriminalvården ska arbeta för att alla intagna som har behov av behandling ska genomgå lämpliga behandlingsinsatser. Utskottet instämmer vidare i regeringens bedömning att det inte är tillfredsställande att andelen klienter som genomgår adekvata behandlingsprogram har sjunkit.

Utskottet konstaterar att den fråga som motionärerna tar upp är uppmärksammas av regeringen, och utskottet ser därför inte skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker motionen.

Utbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om en rätt för intagna i anstalt och för de som avtjänar frivårdspåföljder att komplettera och fullgöra grundskole- och gymnasieutbildning.

Jämför reservation 11 (V).

Motionerna

I motion 2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4 begärs att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att alla intagna ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning samt att det blir obligatoriskt för Kriminalvården att erbjuda kompletterande utbildning för de som inte har någon fullständig gymnasieutbildning. I yrkande 5 begärs att en person som avtjänar frivårdspåföljd ska ges rätt till och stöd av Kriminalvården att komplettera och fullgöra grundskole- och gymnasieutbildning.

Bakgrund

2017 års budgetproposition

Av årets budgetproposition (s. 33) framgår att en fjärdedel av klienterna i anstalt påbörjade någon form av utbildning under 2015, vilket är i nivå med 2014. Majoriteten av utbildningarna utgörs av teoretiska kurser på gymnasial nivå. Kriminalvården har sedan slutet av 2015 haft regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för att myndigheten ska kunna erbjuda kompletterande utbildning på gymnasial nivå för intagna i anstalt som saknar fullständig gymnasieutbildning. I myndighetens redovisning presenteras ett flertal åtgärder som behöver vidtas för att uppnå detta, bl.a. att öka tillgängligheten till studie- och yrkesvägledning, att öka utbudet av

vuxenutbildning och att utveckla möjligheter till stöd i undervisningen på klientens modersmål.

Kriminalvårdens regleringsbrev

I regleringsbrevet för 2016 fick Kriminalvården i uppdrag att utreda förutsättningarna för att myndigheten ska kunna erbjuda kompletterande utbildning på gymnasial nivå för intagna i anstalt som saknar fullständig gymnasieutbildning. Kriminalvården har i enlighet med regleringsbrevet i särskild ordning redovisat till regeringen på vilka sätt myndigheten kan bidra till att fler intagna lämnar kriminalvården med kompletterande utbildning på gymnasial nivå.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2017 anges också att Kriminalvården ska vidta åtgärder för att öka tillgängligheten och genomströmningen i klientutbildningen. Uppdraget syftar till att myndigheten i högre utsträckning ska kunna erbjuda kompletterande utbildning på gymnasial nivå för intagna i anstalt som saknar fullständig gymnasieutbildning. Kriminalvården ska redovisa vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att uppnå detta.

Kriminalvårdens årsredovisning 2016

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 framgår bl.a. följande om vuxenutbildning (s. 32).

Vuxenutbildning utgör cirka 14 procent av syssel-sättningstiden i anstalt och omfattar grundläggande och gymnasial nivå. Detta är formell utbildning som ger betyg och kan leda till examen på samma sätt som kommunal vuxenutbildning. Betygsdokumenten är neutrala och visar inte att studierna bedrivits inom Kriminalvården. För närvarande bedrivs övervägande kurser i teoretiska ämnen, men det finns också yrkeskurser vid ett par anstalter. Möjlighet att studera på högskolenivå finns i begränsad utsträckning. I samarbete med Arbetsförmedlingen har 34 arbetsmarknadsutbildningar bedrivits på 28 anstalter. På 16 anstalter har även den förberedande utbildningen, Min väg till arbete, bedrivits. Utbildningarna upphandlas av Arbetsförmedlingen i samråd med Kriminalvården.

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av motioner i samband med behandlingen av regeringens skrivelse om Riksrevisionens granskningsrapport om återfall i brott avstyrkte utskottet ett yrkande om att intagna ska ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning samt om att det ska bli obligatoriskt för Kriminalvården att erbjuda kompletterande utbildning för de som inte har någon fullständig gymnasieutbildning (bet. 2015/16:JuU8 s. 19). Utskottet instämde, i likhet med regeringen, i Riksrevisionens bedömning att utbildning är en viktig återfallsförebyggande insats och att en god utbildningsnivå ger bättre förutsättningar för tidigare dömda som ska etablera sig på arbetsmarknaden. Utskottet välkomnade därför regeringens avsikt att ge Kriminalvården i uppdrag att utreda förutsättningarna för myndigheten att kunna erbjuda

kompletterande utbildning i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer. Utskottet ansåg inte att det fanns behov av det tillkännagivande som motionärerna efterfrågade. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:JuU8).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har Kriminalvården haft regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för myndigheten att kunna erbjuda kompletterande utbildning på gymnasial nivå för intagna i anstalt som saknar fullständig gymnasieutbildning. I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2017 anges att myndigheten ska vidta åtgärder för att öka tillgängligheten och genomströmningen i klientutbildningen. Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inte skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2016/17:730 (V) yrkande 4. Utskottet avstyrker motionsyrkandet. Utskottet ser inte heller skäl att ställa sig bakom det som framförs i yrkande 5 och avstyrker även detta yrkande.

Tiden i anstalt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att säkerställa att en verkställighetsplan upprättas, om översyn av situationen för kvinnor och hbtq-personer som är intagna på anstalt, om tillgängligheten inom kriminalvården, om att samhällstjänst ska göras till regel för alla som är dömda till fängelsestraff och om en nationell samordnare för omhändertagande av barn till fängslade föräldrar.

Jämför reservationerna 12 (V), 13 (V) och 14 (V).

Motionerna

I motion 2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 1 begärs att regeringen ska återkomma med förslag på vilka åtgärder som ska vidtas för att säkerställa att en verkställighetsplan upprättas samt att den intagne är delaktig i upprättandet av denna plan. Motionärerna anför att en sådan åtgärd skulle kunna vara att det blir krav på att varje intagen framöver ska godkänna sin verkställighetsplan tillsammans med kriminalvården. I yrkande 7 begärs att det ska göras en djupare översyn av situationen för kvinnor och hbtq-personer intagna i kriminalvårdsanstalt och inom frivården i syfte att förbättra och anpassa kriminalvårdens verksamhet och insatser gentemot dessa klientgrupper. Motionärerna anför att kunskapen i kriminalvården om kvinnor och anpassningen av kriminalvårdens verksamhet till kvinnor inte är tillräcklig. Även när det gäller hbtq-personer finns mycket kvar att göra.

I motion 2015/16:55 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 4 begärs att regeringen bör ge Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet eller annan lämplig myndighet i uppdrag att tillsammans med funktionshindersorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom kriminalvården ser ut samt presentera förslag på vilka åtgärder som behövs för att kriminalvården bättre ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar.

I motion 2016/17:628 av Hillevi Larsson (S) begärs att regeringen ska överväga behovet av en nationell samordnare för omhändertagande av barn till fängslade föräldrar. Motionären anför att det behövs tydliga riktlinjer och samordning mellan de myndigheter – kriminalvård, socialtjänst och polis – som kommer i kontakt med barn vars föräldrar är frihetsberövade.

I motion 2016/17:2436 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1 begärs att samhällstjänst görs till regel för samtliga personer dömda till fängelsestraff. Motionären anför att samhällstjänst kan utföras såväl innanför som utanför anstalten och att arbete är en viktig del i rehabiliteringen och återetableringen till livet utanför fängelset. I yrkande 2 begärs att regeringen ska återkomma med förslag på åtgärder mot de fängelsedömda som vägrar att utföra samhällstjänst.

Bakgrund

Gällande rätt

Av 1 kap. 5 § fängelselagen framgår att verkställighet av fängelse ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Verkställigheten ska, i den utsträckning det är möjligt, och utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott. För varje intagen ska det upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan. Verkställigheten ska planeras och utformas efter samråd med den intagne och i samverkan med berörda myndigheter.

Av 6 § fängelseförordningen (2010:2010) framgår att en verkställighetsplan ska grundas på en utredning om den intagnes behov av stöd och kontroll och om vilka åtgärder som bör vidtas under verkställigheten för att minska risken för återfall i brott. Förutsättningarna för att bevilja den intagne ett tillstånd till en sådan utslussningsåtgärd som avses i 11 kap. 1 § fängelselagen ska särskilt övervägas. Vid utformningen av verkställighetsplanen ska hänsyn tas till anstaltstidens längd och den intagnes motivation till förändring. Hänsyn ska också tas till brottsoffer och andra som berörs av verkställigheten. Verkställighetsplanen ska följas upp fortlöpande och ändras när det finns anledning till det.

Av 7 § fängelseförordningen framgår att inför frigivningen ska verkställighetsplanen vara särskilt inriktad på konkreta åtgärder som kan underlätta övergången till ett liv i frihet. Samverkan ska utifrån den intagnes behov ske i lämplig tid, med socialnämnden, hälso- och sjukvården,

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Vid behov ska samverkan också ske med andra myndigheter, organisationer och enskilda.

Verkställighetsplan

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2016 och 2017 anges att myndigheten ska fortsatt utveckla sin förmåga att för klienterna upprätta individanpassade verkställighetsplaner. Detta ska göras i syfte att säkerställa att varje klient får en sammanhållen och ändamålsenlig verkställighet utan avbrott i de återfallsförebyggande insatserna.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 (s. 30) framgår följande.

Varje klient ska ha en individuell plan för verkställigheten (VSP). Verkställighetsplaneringen syftar till att använda tiden i Kriminalvården till aktiviteter som ska minska risken för återfall i brott. När det gäller intagna på anstalt är ytterligare ett syfte att motverka negativa följder av frihetsberövandet. Planen ska omfatta klientens hela verkställighet. Anstalterna ansvarar för verkställighetsplaneringen i anstalt. För frivårds klienter ansvarar frivården för verkställighetsplaneringen. Frivården deltar tidigt i planeringen för de klienter där beslut fattas om övervakning vid villkorlig frigivning. Detta ger bättre förutsättningar för att verkställighetsplanen följer en röd tråd genom hela verkställigheten.

Av årsredovisningen (s. 30) framgår att omkring 90 procent av alla klienter får en VSP, med undantag av intagna i anstalt med en strafftid på mindre än 30 dagar. För att inte bara kunna följa hur många VSP som genomförs planerade Kriminalvården under 2016 att i årsredovisningen presentera en indikator för att följa tid till fastställande av VSP. Under året har dock föreskriften ändrats, vilket innebär att statistik för 2016 inte kan presenteras. Det kommer däremot att vara möjligt från 2017 och framåt.

Sedan början av 2014 har Kriminalvården bedrivit verksamhetsprojektet Ny VSP för att förbättra arbetet med verkställighetsplanen och därigenom det återfallsförebyggande arbetet.

Av Kriminalvårdens webbplats framgår att verkställighetsplanen består av två delar: utredning och plan. Utredningen är en bred genomgång av den dömdes ekonomiska och sociala situation, utbildning, bostad, familj och missbruk. Det görs också en risk- och behovsbedömning för att kunna planera t.ex. behandlingsinsatser. Planeringen görs av Kriminalvårdens personal tillsammans med den intagne.

Kvinnors och hbtq-personers situation i fängelse

Kriminalvården har skilda fängelser för kvinnor och män. Kvinnor som är dömda till fängelse avtjänar sitt straff på anstalterna Hinseberg, Färingsö, Sagsjön, Ljustadalen, Ringsjön eller anstalten Ystad. Av Kriminalvårdens webbplats framgår att den personal som arbetar på dessa anstalter är utbildad för att kunna möta särskilda behov hos dömda kvinnor. Vidare framgår att antalet kvinnor intagna i fängelse varierar mellan 200 och 300 dagligen. Det är drygt 5 procent av det totala antalet intagna i svenska fängelser.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2016 och 2017 anges att myndigheten ska redovisa på vilket sätt man arbetar för att uppmärksamma frågor om mänskliga rättigheter samt för att förebygga och motverka diskriminering.

Inom Kriminalvården finns en plan för jämställdhetsintegrering. Den nuvarande planen löper under åren 2015–2018. Av planen framgår att ett antal anstalter och häkten ska ges möjlighet att prova ett metodstöd som syftar till att motverka diskriminering och minska förekomsten av trakasserier, hot och våld för såväl klienter som medarbetare och som i förlängningen bidrar till den stödjande miljön. Arbetet med jämställdhetsintegrering bidrar till Kriminalvårdens mål om att insatserna för att säkerställa en individanpassad, likvärdig och rättssäker kriminalvård ska öka. Arbetet leder även till att myndighetens verksamhet utvecklas så att den i ökad utsträckning bidrar till att nå de jämställdhetspolitiska målen.

Av ovan nämnd jämställdhetsplan (s. 9) framgår att Kriminalvårdens personalutbildningscenter ska hbtq-certifieras av Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL). Att genomföra en hbtq-certifiering är ett strukturerat och målmedvetet sätt att arbeta för den verksamhet som vill fokusera på bemötandefrågor och arbetsmiljö. Certifieringen ger både kompetenshöjning och möjlighet för personalutbildare att diskutera och reflektera över normer och bemötande. Certifieringen innebär även att informationsmaterial, styrdokument och arbetsmiljö ses över. Målet är att skapa en miljö där alla kan känna sig inkluderade och välkomna. Personalutbildare är en prioriterad grupp eftersom de möter ett flertal av Kriminalvårdens medarbetare. Även psykologer är en viktig målgrupp som möter och behandlar ett stort antal klienter, som skulle kunna komma i fråga i ett senare skede.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 (s.8) framgår bl.a. följande.

Frågor om mänskliga rättigheter uppmärksammas främst genom att de ingår i Kriminalvårdens interna utbildningar. För att förebygga och motverka diskriminering har Kriminalvården under året påbörjat framtagandet av likabehandlingsplaner på lokal och regional nivå. Myndighetens utbildningsenhet har även blivit hbtq-certifierad genom RFSL.

Tillgänglighet

Enligt Kriminalvården ser man till att placera dömda personer med funktionshinder i en anstalt som har möjlighet att tillgodose de behov som klienten har. Som exempel kan nämnas att vissa anstalter är bättre anpassade till att inhysa rullstolsburna än andra. Inom Kriminalvården pågår för närvarande ett arbete med att ta fram en tillgänglighetsplan.

Kriminalvårdens verksamhet till stöd för barn till frihetsberövade

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 (s. 34) framgår att en femtedel av sysselsättningen utgörs av s.k. annan strukturerad verksamhet. Aktiviteterna räknas bara som sysselsättning om de ingår i en verksamhet som

har strukturerats och schemalagts av anstalten och som leds av en handledare. Annan strukturerad verksamhet syftar till att ge ökade kunskaper och insikter, förbättrade färdigheter eller ändrat beteende.

Ett exempel på en annan strukturerad verksamhet är föräldrastödjande insatser. Kriminalvårdens arbete på området är en del av regeringens nationella strategi för ett utvecklat föräldrastöd. 2016 avslutades projektet Implementering av föräldrastöd som påbörjades hösten 2013. Under projekttiden har ett stödmaterial implementerats och fler föräldragruppledare har utbildats. Genomförandet av föräldragrupper sker i samverkan med ideella organisationer. Syftet med föräldragrupperna är att stödja föräldrar i föräldrarollen för att främja barns positiva utveckling och stärka barns förmåga att klara av påfrestningar som kan uppstå till följd av föräldrarnas kriminalvårdspåföljd.

Kriminalvården utgår (s. 44) från barnperspektivet och FN:s barnkonvention, bl.a. genom särskilda barnombud som ser till att det lokala verksamhetsstället arbetar i enlighet med barnkonventionen. Barnperspektivet finns även med i kursplanen för grund- och fortbildning samt utgör en del i föräldragruppledarutbildningen för klienter.

Av Kriminalvårdens webbplats framgår att alla Kriminalvårdens häkten, anstalter och frivårdskontor har minst ett barnombud. Ett barnombud ger stöd till barn till intagna och dess föräldrar, informerar om frivilligorganisationer, verkar för att besökande barn bemöts vänligt och tryggt och ser till att besöksrum, besökslägenheter och väntrum är anpassade.

Sysselsättning

Av 3 kap. 2 § fängelselagen framgår att en intagen är skyldig att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne. Av andra stycket i samma bestämmelse framgår att en intagen som uppbär ålderspension enligt socialförsäkringsbalken inte får åläggas någon sysselsättning och att en intagen som har beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt samma balk får åläggas sysselsättning bara av den art och den omfattning som kan anses lämplig för honom eller henne.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 (s. 31) framgår att sysselsättningsgraden under 2016 låg på 79 procent, vilket är i nivå med de senaste åren. Deltagande i behandlingsprogram utgör 4 procent av sysselsättningstiden på anstalt och är även en behandlingsinsats inom frivården. I årsredovisningen anges att en intagen bör erbjudas 30–40 timmars sysselsättning per vecka. De flesta anstalter erbjuder 30 timmar. Sysselsättningen ska utformas utifrån den intagnes behov och syfta till att den intagne ska få arbetsträna, erhålla nya kunskaper och färdigheter samt förbereda sig för att själv kunna försörja sig.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan ska en verkställighetsplan upprättas för de personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Verkställighetsplanen består av två delar: utredning och plan. Planeringen görs enligt uppgift från Kriminalvårdens webbplats av Kriminalvårdens personal tillsammans med den intagne. Utskottet ser inte skäl att ställa sig bakom ett tillkännagivande om att verkställighetsplanen ska godkännas av den intagne tillsammans med Kriminalvården. Utskottet avstyrker därmed motion 2016/17:730 (V) yrkande 1.

I Kriminalvårdens regleringsbrev anges att myndigheten ska redovisa på vilket sätt man arbetar för att uppmärksamma frågor om mänskliga rättigheter samt förebygga och motverka diskriminering. Som framgår ovan finns inom Kriminalvården en plan för jämställdhetsintegrering. Vidare är hbtq-personers situation uppmärksammas. Utskottet anser därför inte att det tillkännagivande som efterfrågas i motion 2016/17:730 (V) yrkande 7 är nödvändigt. Utskottet avstyrker yrkandet.

Utskottet konstaterar att även frågan om tillgänglighet inom Kriminalvården är uppmärksammas och avstyrker därför motion 2015/16:55 (V) yrkande 4 om att regeringen ska lämna ett uppdrag till en lämplig myndighet att tillsammans med funktionshindersorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom kriminalvården ser ut samt lämna förslag på nödvändiga åtgärder.

Som framgår ovan pågår föräldrastödjande verksamhet inom Kriminalvården. Vidare finns barnombud på alla häkten, anstalter och frivårdskontor. Utskottet ser därför inte heller skäl för det tillkännagivande som efterfrågas i motion 2016/17:628 (S) och avstyrker även detta motionsyrkande.

Utskottet konstaterar att de som är intagna i anstalt är skyldiga att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne. Utskottet ser inte skäl att ställa sig bakom tillkännagivanden om att göra samhällstjänst till regel för samtliga fängelsedömda och om åtgärder mot de som döms till fängelse men som vägrar att utföra samhällstjänst. Utskottet avstyrker därmed motion 2016/17:2436 (SD) yrkandena 1 och 2.

Arbetet mot radikaliserings

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att säkerställa Kriminalvårdens arbete mot våldsbejakande extremism och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 15 (S, MP, V).

Motionerna

I motion 2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10 begärs en skyndsam uppföljning och implementering av den kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism hos kriminalvårdens klienter som Kriminalvården gjort efter uppdrag från regeringen. Motionärerna anför att verksamma åtgärder måste sättas in för att förhindra radikaliserings inom kriminalvården men också för att hantera de individer som är frihetsberövade och är inne i en radikaliseringsprocess eller redan har tillägnat sig en våldsbejakande uppfattning.

I motion 2016/17:3287 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 7 begärs att arbetet med att upptäcka och motverka radikaliserings på anstalterna ska prioriteras. Motionärerna anför att man även bör ta fram vetenskapligt validerade motåtgärder som kan sättas in när man identifierat en person som kan vara sårbar för radikaliseringsförsök, eller som är inne i en radikaliseringsprocess.

I motion 2016/17:1534 av Andreas Carlsson m.fl. (KD) yrkande 4 begärs en uppföljning och intensifiering av arbetet med att motverka radikaliserings.

Bakgrund

Uppdrag till Kriminalvården att kartlägga metoder och arbetssätt för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism

Regeringen beslutade den 25 juni 2015 att ge Kriminalvården i uppdrag att göra en kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism hos kriminalvårdens klienter (Ju2015/05232/KRIM). Kartläggningen skulle även omfatta metoder och arbetssätt som kan användas i arbetet med de klienter som redan är anslutna eller på annat sätt har koppling till våldsbejakande extremistiska grupper. I genomförandet av uppdraget skulle Kriminalvården samråda med den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (Ju2014:18), Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse samt med relevanta organisationer i det civila samhället.

Kriminalvården lämnade i maj 2016 en redovisning av uppdraget i rapporten Våldsbejakande extremism i Kriminalvården. Redovisningen

innehåller en kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga radikaliserings mot våldsbejakande extremism hos klienter i kriminalvården. Av redovisningen framgår hur Kriminalvården kommer att sprida relevanta arbetssätt och metoder inom myndigheten. Av redovisningen framgår också att Kriminalvården i dagsläget bedömer att klienter som redan är anslutna, eller på annat sätt har kopplingar till våldsbejakande extremistiska grupper, förekommer i relativt begränsad omfattning. En mindre ökning av redan radikaliserade individer som kommit in i kriminalvårdens miljö har noterats under året. Myndigheten bedömer emellertid att risken för religiös och politisk radikaliserings som leder till våldsbejakande extremism under tiden för straffverkställigheten är fortsatt låg.

I ovan nämnda redovisning anges bl.a. följande:

Kriminalvården speglar dock samhället i stort, händelser i omvärlden och samhället påverkar även kriminalvårdens miljö. Omfattningen av antalet resande från Sverige som väljer att ansluta sig till väpnade extremist- och terroristgrupper i utlandet, den lag om förbud mot terrorresor som trädde i kraft 1 april 2016 i kombination med den ökande aktiviteten inom de höger- och vänsterextrema miljöerna kan sannolikt leda till en ökning av klienter som är anslutna eller på annat sätt har koppling till extremistiska grupper. Kriminalvården kommer i så fall att i större utsträckning både hantera dessa individer/nätverk och begränsa dem. Därmed finns även en risk att medarbetare utsätts för hot, våld och otillåten påverkan i större utsträckning. Utvecklingen har inneburit att Kriminalvården tagit frågan på stort allvar och området är prioriterat. Målet är att bidra till samhällets arbete att värna demokratin mot våldsbejakande extremism samt att utveckla och anpassa myndighetens metoder och arbetssätt så att de bättre möter de krav som ställs för att hantera dessa individer.

Av Kriminalvårdens redovisning framgår att möjligheten att integrera ett förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism i myndighetens existerande strukturer är god. För att detta ska kunna uppnås framhåller Kriminalvården att det är nödvändigt att myndighetens personal får en förhöjd medvetenhet om och förståelse för våldsbejakande extremism. Kriminalvården lyfter därför behovet av att utveckla och implementera utbildningsinsatser för personalen som en angelägen åtgärd. Därutöver framhåller myndigheten ytterligare ett antal förslag för att stärka sitt förebyggande arbete, bl.a. att kvalitetssäkra processen när man anlitar trosföreträdare, att utreda behovet av utökad kunskap och expertis inom områden som religionsvetenskap och sociologi och att fortsätta utveckla arbetet med extern samverkan.

Den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism

I juni 2016 beslutade regeringen om att utvidga och förlänga uppdraget till den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism (dir. 2016:43). Enligt tilläggsdirektivet ska samordnaren fortsätta stärka och stödja samverkan mellan myndigheter, kommuner och organisationer på nationell, regional och lokal nivå i arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Samordnaren ska därutöver bl.a. vidareutveckla och fördjupa det

kunskapsbaserade förebyggande arbetet, fortsätta pilotverksamheten med en nationell stödtelefon för information, råd och stöd om våldsbejakande extremism, utföra analyser och föreslå hur det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism bör samordnas och organiseras nationellt från och med januari 2018. Vidare förlängdes utredningstiden till januari 2018.

I december 2016 lämnade den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism delbetänkandet Värna demokratin mot våldsbejakande extremism (SOU 2016:92). Utredningen föreslår bl.a. att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ta över samordningsuppdraget att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och att länsstyrelserna får en roll som länsvisa samordnare gentemot kommunerna.

Nya uppdrag till myndigheter för arbete mot våldsbejakande extremism

Regeringen beslutade den 13 oktober 2016 om fyra nya uppdrag till olika myndigheter för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism. Berörda myndigheter är Statens institutionsstyrelse, Barnombudsmannen, Socialstyrelsen och Kriminalvården. Regeringens uppdrag till Kriminalvården innebär att myndigheten ska utveckla och långsiktigt förankra arbetet inom myndigheten mot våldsbejakande extremism (Ju2016/06988/KRIM). Arbetet ska bygga vidare på de behov som myndigheten identifierade i sin kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism hos kriminalvårdens klienter. I uppdraget ska Kriminalvården samråda med bl.a. den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Eftersom genomförandet av uppdraget kan kräva internationell expertis samt kunskap om specifika frågor från olika forskningsfält ska Kriminalvården vid behov även samverka med andra relevanta aktörer och forskare i Sverige och utomlands. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 18 maj 2018. Kriminalvården ska även lämna en delredovisning senast den 15 maj 2017 där det ska framgå vilka åtgärder som myndigheten vidtagit dithills.

Kriminalvårdens årsredovisning för 2016

I årsredovisningen för 2016 (s. 54 f.) anges att en nationell handlingsplan ska tas fram i syfte att bygga vidare på de utvecklingsbehov som Kriminalvården bedömer vara relevanta utifrån kartläggningen. Handlingsplanen ska skapa en tydlighet i hanteringen av myndighetens åtgärder mot våldsbejakande extremism genom att identifiera utvecklingsområden samt mål, mått, aktiviteter och tidplaner för dessa.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet har vid beredningen av allmänna motioner från 2015/16 behandlat ett motionsyrkande om att Kriminalvården ska utöka och stärka sitt arbete mot radikaliserings i fängelser (bet. 2015/16:JuU21 s. 28). Utskottet avstyrkte yrkandet och hänvisade till det uppdrag som regeringen gett till Kriminalvården att kartlägga metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:174).

Utskottets ställningstagande

Det finns internationellt ett antal exempel på att personer som begått islamistiskt motiverade terrordåd med stor sannolikhet har radikaliserats i fängelsemiljö, i samband med att de avtjänat straff för vanlig brottslighet. Det är därför mycket viktigt att Kriminalvården bedriver ett aktivt arbete för att motverka radikaliserings av personer som är intagna på anstalt eller hanteras inom frivården.

Som framgår ovan presenterade Kriminalvården i maj 2016 rapporten Våldsbejakande extremism i Kriminalvården – Redovisning av regeringens uppdrag att kartlägga metoder och arbetssätt för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism i Kriminalvården. Rapporten visar att det pågår ett arbete för att upptäcka och motverka radikaliserings, men också att mycket återstår att göra. Vidare konstateras att det inte finns någon forskning specifikt på förekomst av radikaliserings och våldsbejakande extremism i svensk kriminalvård. Det framstår som angeläget att sådan forskning kommer till stånd.

Det framstår även som angeläget att Kriminalvården bedriver ett fortsatt utvecklingsarbete på detta område och då noga överväger om det finns behov av att utarbeta riskbedömningsinstrument och vilka risker som i så fall ska identifieras. Det räcker inte med att enbart identifiera personer som löper risk att radikaliseras. Man bör även utarbeta vetenskapligt validerade motåtgärder som ska sättas in, när man identifierat en individ som kan vara sårbar för radikaliseringsförsök eller som är inne i en radikaliseringsprocess. Det är också viktigt att varje religiös företrädare som Kriminalvården samarbetar med granskas noga i förväg med hjälp av expertis som inte är knuten till det aktuella samfundet.

Utskottet ser positivt på de nya uppdrag som regeringen under hösten 2016 gett myndigheter för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att regeringen ser till att Kriminalvården skyndsamt följer upp och implementerar den ovan nämnda kartläggningen av metoder och arbetssätt. Det är också angeläget att regeringen är pådrivande och vidtar åtgärder för att säkerställa att Kriminalvården genomför och prioriterar ett arbete med denna inriktning. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed bifaller utskottet motionerna

2016/17:3232 (M) yrkande 10, 2016/17:3287 (M, C, L, KD) yrkande 7 och 2016/17:1534 (KD) yrkande 4.

Villkorlig frigivning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om att avskaffa villkorlig frigivning för återfallskriminella, möjlighet att senarelägga villkorlig frigivning och att avskaffa villkorlig frigivning.

Jämför reservationerna 16 (M, SD) och 17 (KD).

Motionerna

I motion 2016/17:3230 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 begärs att villkorlig frigivning inte ska ges till den som återfaller i brott.

I motion 2016/17:709 av Lars Hjalmered (M) yrkas om att se över möjligheten att avskaffa villkorlig frigivning för återfallskriminella. Motionären anför att en person som upprepat återfaller i brottslighet och döms till frihetsberövande påföljd inte bör ha samma möjlighet till villkorlig frigivning som den som första gången döms till en sådan påföljd.

I motion 2016/17:2713 av Carl-Oskar Bohlin och Erik Bengtzboe (båda M) begärs att bestämmelserna om villkorlig frigivning ska ändras och att huvudregeln ska vara att den fulla strafftiden ska avtjänas i fängelse. Villkorlig frigivning bör enligt motionärerna endast komma i fråga då den intagne är skötsam och visar en vilja att återanpassa sig.

I motion 2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3 begärs att villkorlig frigivning ska kunna senareläggas vid vägran att lämna urinprov. Motionärerna anför att narkotika är ett stort problem i kriminalvården, och vid misstanke om missbruk av narkotika ska tester göras.

I motion 2016/17:3011 av Fredrik Schulte (M) yrkande 1 begärs att den villkorliga frigivningen ska avvecklas och att alla som dömts ska avtjäna hela sitt fängelsestraff. I yrkande 2 begärs att varje person som dömts till ett tidsbegränsat fängelsestraff, sedan det fulla straffet är avtjänat, ska friges villkorligt under en tid som motsvarar en tredjedel av samma straffvärde, dock högst två år. I yrkande 3 begärs att den som är intagen på kriminalvårdsanstalt och som missköter sig under sin vistelse i fängelset i stället för villkorlig frigivning ska få sitt fängelsestraff förlängt med samma tid.

Bakgrund

Gällande rätt

Av 26 kap. 6 § brottsbalken framgår att när minst två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst en månad, avtjänats ska den dömde

friges villkorligt. Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska den dock skjutas upp. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. Bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2007 (prop. 2005/06:123, bet. 2005/06:JuU33).

Av 26 kap. 10 § brottsbalken framgår att efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst ett år. Den frigivne ska under prøvotiden vara skötsam, efter förmåga försöka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrifter eller anvisningar som har meddelats med stöd av den (14 §). Av 19 § samma kapitel framgår att om den frigivne allvarligt åsidosatt sina åligganden och det kan antas att han eller hon inte kommer att låta rätta sig genom någon annan åtgärd som övervakningsnämnden kan vidta, får nämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad till en tid av högst 15 dagar varje gång.

Om den frigivne begår brott under prøvotiden ska den villkorligt medgivna friheten eller en del av denna förklaras förverkad, om inte särskilda skäl talar mot det (34 kap. 4 § brottsbalken).

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av allmänna motioner från motionstiden 2014/15 föreslog utskottet ett tillkännagivande med anledning av ett motionsyrkande om skärpta regler för villkorlig frigivning för de som återfallit i likartad brottslighet (bet. 2014/15:JuU17 s. 28 f.). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2014/15:153).

Som nämnts ovan har riksdagen, efter förslag från utskottet, beslutat om ett tillkännagivande dels om att överväga om personer dömda för våldsbrott bör ha en skyldighet att genomgå behandlingsprogram, dels om att en vägran att delta i ett sådant program ska få konsekvenser för den intagnes möjligheter att få permission och villkorlig frigivning (bet. 2015/16:JuU21, rskr. 2015/16:174). Den intagnes medverkan i behandlingsprogram ska vara ett krav för villkorlig frigivning för personer som dömts för grova sexualbrott eller grova brott mot närstående.

Utredning om ändringar i bestämmelserna om villkorlig frigivning

Regeringen beslutade den 31 mars 2016 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att överväga och föreslå ändringar i systemet med villkorlig frigivning i syfte att stärka möjligheterna att förebygga och förhindra återfall i allvarlig brottslighet (dir. 2016:28).

Utredaren ska analysera och ta ställning till om en risk för återfall i allvarlig brottslighet ska beaktas särskilt som skäl mot villkorlig frigivning och föreslå hur en ordning där sådan risk beaktas särskilt bör vara utformad, oavsett ställningstagande i sak. Utredaren ska även överväga om bör ändra

förutsättningarna för och innehållet i de särskilda föreskrifter som kan meddelas under prövotiden efter villkorlig frigivning. Utredaren ska även lämna fullständiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 18 april 2017.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har riksdagen efter förslag från utskottet i ett tillkännagivande uppmanat regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om skärpta regler för villkorlig frigivning för de som återfallit i likartad brottslighet. Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att överväga och föreslå ändringar i systemet med villkorlig frigivning i syfte att stärka möjligheterna att förebygga och förhindra återfall i allvarlig brottslighet (dir. 2016:28). Utskottet, som inte vill föregripa den beredning som pågår, avstyrker motionerna 2016/17:709 (M), 2016/17:2713 (M), 2016/17:1534 (KD) yrkande 3 och 2016/17:3230 (M) yrkande 6.

Utskottet ser inte heller någon anledning att ställa sig bakom de yrkanden om att ta bort villkorlig frigivning m.m. som framförs i motion 2016/17:3011 (M) yrkandena 1–3 och avstyrker dessa.

Krav för frigivning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ingen intagen i kriminalvårdsanstalt ska friges innan eventuella skulder är betalda.

Motionen

I motion 2016/17:2436 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3 begärs att ingen intagen i kriminalvårdsanstalt ska friges innan eventuella skulder är betalda. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag som säkerställer att samtliga intagna betalar sina skulder vid sin frigivning.

Bakgrund

Av Riksrevisionens rapport om återfall i brott (RiR 2015:4 s. 34), framgår att många av de som är intagna på anstalt har problem på flera områden och att skulder är ett av dessa problemområden. Riksrevisionens granskning av 200 slumpmässigt utvalda verkställighetsplaner visar att ungefär en tredjedel av klienterna har skulder som angetts i verkställighetsplanen. Det finns ingen obligatorisk fråga eller något utrymme i verkställighetsplanerna där samtliga skulder ska anges. Det finns andra undersökningar som tyder på att betydligt fler intagna på anstalt har skulder.

I Riksrevisionens rapport framgår vidare (s. 46) att det i dag förekommer viss samverkan mellan Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten i fråga om klienter som har skulder. Den vanligaste insatsen är enligt Riksrevisionens granskning att Kriminalvården uppmanar klienten att själv ta kontakt med Kronofogden och eventuella övriga fordringsägare. Det pågår också ett projekt i samarbete med Kronofogden i syfte att underlätta hanteringen av en häktad klients ekonomi.

Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten har bedrivit regionala samverkansprojekt med syfte att undvika onödigt skuldsättning hos kriminalvårdens klienter. Projektet har utvärderats och ska tas vidare i någon form.

Regeringen har gett Konsumentverket i uppdrag att starta och leda ett myndighetsövergripande samverkansråd som ska samarbeta om förebyggande insatser mot just överskuldsättning (Fi2016/03012/KO). Kriminalvården ingår i rådet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det redan i början av verkställigheten av ett fängelsestraff är viktigt att uppmärksamma den intagnes privatekonomi. Som framgår ovan förekommer i dag viss samverkan mellan Kriminalvården och Kronofogden i fråga om klienter som har skulder.

Utskottet ser inte skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som efterfrågas i motionen om att ingen intagen i kriminalvårdsanstalt ska frigges innan eventuella skulder är betalda och avstyrker därmed motion 2016/17:2436 (SD) yrkande 3.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår 16 motionsyrkanden med olika förslag som har behandlats och avslagits tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, se förslagspunkt 30. Motionsyrkandena har behandlats i betänkande 2014/15:JuU17 eller 2015/16:JuU21. Riksdagen avslag i enlighet med utskottets förslag motionsyrkandena. Utskottet avstyrker de nu aktuella motionsyrkandena med hänvisning till detta.

Reservationer

1. Användningen av restriktioner och isolering, punkt 2 (KD)

av Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Sverige har under flera års tid kritiserats av FN:s tortyrkommitté och barnkommitté för att unga på häkten i dag sitter med restriktioner som innebär att de inte har någon egentlig kontakt med andra människor. Varje enskild restriktion ska enligt nya riktlinjer motiveras av åklagaren och det ska dokumenteras. Fortlöpande ska restriktionerna omprövas. Av de personer som årligen häktas i Sverige är det ungefär två tredjedelar som har restriktioner, oftast under den första tiden. Vi menar att restriktioner och isolering för barn ska användas med yttersta försiktighet för att häktetiden inte ska skada den häktade. Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

2. Förbättrat återfallsförebyggande arbete, punkt 3 (M, C, L, KD)

av Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Roger Haddad (L), Andreas Carlson (KD) och Ellen Juntti (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3236 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Ett antal yrkeskriminella står för en stor del av brottsligheten i Sverige. Att stoppa dessa individers brottslighet – genom återfallsförebyggande arbete och/eller relevanta straff – bör vara ett viktigt fokus. I detta återfallsförebyggande arbete är avhopparverksamhet en viktig del. Den som vill lämna en verksamhet med kriminella inslag bör kunna få hjälp och stöd oavsett var i landet hon eller han befinner sig. Avhopparverksamheten bör även dels bli bättre på att snabbt hjälpa den som vill lämna en kriminell livsstil, dels göras till ett attraktivt alternativ för den som börjar tröttna på ett liv i kriminalitet. Dessutom är Kriminalvårdens åtgärder för att få intagna att bryta med sin kriminalitet viktiga.

Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism presenterade under sommaren 2016 en kunskapsöversikt om att lämna våldsbejakande miljöer. Det insamlade materialet visar att utträde främst realiserar genom sociala faktorer. Man kan dela in utträdesprocesser i en social och en praktisk dimension där den sociala har att göra med personens livsförlopp och relationer såsom kärleksrelationer, familjebildning eller övergång till vuxenlivet, medan den praktiska dimensionen kan handla om inträde i arbetslivet, psykiatrisk stöd, omlokalisering på grund av skyddsbehov eller andra faktorer. För att ett utträde ska lyckas krävs en balans mellan den sociala och den praktiska dimensionen. Myndigheter har ofta fokuserat på den praktiska dimensionen, medan det civila samhället fokuserat på den sociala. Det man kan se är att samordning ofta saknas mellan dessa. Alla kommuner måste ta till sig av den kunskap som finns och ha en plan för hur man bäst hjälper en person att lämna en kriminell livsstil.

Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

3. Avhopparverksamhet, punkt 4 (L)

av Roger Haddad (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3468 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 15.

Ställningstagande

Arbetet mot grov organiserad brottslighet måste gå hand i hand med arbetet för att förebygga nyrekrytering och hindra att ungdomar fastnar i en kriminell livsstil. Ingen föds till grovt kriminell, utan rekryteringen sker ofta vid unga

år. Ingen är heller dömd på förhand att förbli grovt kriminell livet ut. Det behöver finnas stöd för den som vill lämna det kriminella livet.

Kriminalvårdens generella insatser är av stor betydelse, men till detta bör också läggas den särskilda s.k. avhopparverksamhet som riktar sig till den som vill lämna en kriminell livsstil. Den som under lång tid varit aktiv i grov organiserad brottslighet löper ofta en betydande risk som avhoppare. Samtidigt som den kriminelle ska ta ansvar för sina gärningar och avtjäna straff för dem, behöver det därför finnas en individuell hotbildsanalys och bedömning av vilka insatser som kan bidra till att personen bryter med en kriminell livsstil och håller sig borta från fortsatt brottslighet. Det är viktigt att det finns en väl fungerande avhopparverksamhet.

4. Stöd till kommunerna, punkt 6 (C)

av Johan Hedin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 32.

Ställningstagande

Arbetet mot de kriminella gängerna måste föras såväl genom förebyggande verksamhet som genom att se till att det finns avhopparverksamheter för dem som vill lämna ett kriminellt liv. Vi vill försvåra etableringen för kriminella gäng genom att hindra dem från att operera ostört. Det är viktigt att hjälpa de kommuner som drabbas genom att se över möjligheten att ge ett aktivt stöd från rättsväsendet och det övriga samhället, t.ex. kunskapsstöd från de rättsvårdande myndigheterna.

Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

5. Samverkan mellan myndigheter, punkt 7 (M)

av Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Anders Hansson (M)
och Ellen Juntti (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

En effektiv brottsbekämpning kräver en framgångsrik återanpassning efter avtjänat straff, och för att åstadkomma det krävs en bättre samverkan mellan olika myndigheter, landsting och kommuner. Frigivningen måste förberedas av den enskilde och mellan myndigheter exempelvis när det gäller behov av missbruksbehandling, arbete, utbildning och bostad.

Det är viktigt att ta reda på vilka återfallsförebyggande åtgärder som är framgångsrika och hur arbetet i högre grad kan anpassas till klienternas olika behov och förutsättningar. Arbetslinjen är av central betydelse för möjligheten till återanpassning. Arbetsdrift och utbildning för att förbättra klienternas förutsättningar på arbetsmarknaden är därför av stor betydelse. Många intagna får dessutom genom självförvaltning viktiga kunskaper och erfarenheter i personlig ekonomi, eget boende m.m. År av missbruk och kriminalitet har ofta gjort att sådant inte är självklart för den enskilde. Det behövs därför fler åtgärder för att förbereda intagna på kriminalvårdsanstalt för ett liv i frihet. Det handlar bl.a. om kontakten med närstående men också om andra verksamheter för arbete och goda sociala nätverk som kan bidra till att avhålla från fortsatt kriminalitet. Likaså behövs bättre samverkan mellan olika myndigheter för att säkerställa att påbörjad behandling eller utbildning inte avbryts vid frigivningen.

Redan i dag finns en stark samverkansskyldighet mellan Kriminalvården och socialtjänsten. För att förstärka denna samverkan är det viktigt att Kriminalvården och socialtjänsten hela tiden utvecklar sitt samarbete. Detta gäller särskilt i förhållande till yngre lagöverträdare samt klienter som har barn. De försök med utökad närvaro av socialtjänsten i anstalt och på häkte som har initierats bör utvärderas noggrant. Ett närmare samarbete kan underlätta övergången från anstalt till frihet och bättre förbereda klienterna inför utbildning och arbete.

Olika försök har gjorts med ökad närvaro av socialtjänst på landets häkten, exempelvis på häktet i Göteborg där häktade under 21 år får regelbundna besök av socialtjänsten. Detta upplevs som positivt av både häktade, personal och socialtjänsten. Det är viktigt att de unga häktade får förtroende för socialsekreterarna och därmed är villiga att samarbeta. Vid dessa besök planeras akuta saker, t.ex. var den unge ska bo efter eventuell frigivning, skola, vård m.m. Unga häktade kan på så sätt få större förtroende för socialtjänsten och lättare ta kontakt med socialtjänsten efter frigivandet vilket är viktigt i etablerandet av positiva nätverk kring den unge.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu har anfört.

6. Nationell handlingsplan för det brottsförebyggande arbetet, punkt 8 (V)

av Linda Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Jag delar många av de slutsatser och förslag på åtgärder som Riksrevisionen presenterar i sin granskning Återfall i brott – hur kan samhällets samlade resurser användas bättre? (RiR 2015:4). En viktig åtgärd som jag vill lyfta fram är att man behöver ta fram en nationell handlingsplan för att utveckla det återfallsförebyggande arbetet. En sådan plan bör tydliggöra en gemensam grundsyn på området, fördelning av ansvar och kostnader mellan ansvariga aktörer samt insatsernas omfattning. I planen bör det även ingå att skapa ett forsknings- och kunskapsbaserat system för att följa upp samhällets återfallsförebyggande insatser, även långsiktigt. Regeringen bör därför tillsammans med SKL och ansvariga myndigheter ta fram en nationell handlingsplan för att utveckla det återfallsförebyggande arbetet.

En självständig riskfaktor för suicid är att ha frigetts från fängelse. Detta gäller även om frigivningen ligger några år tillbaka i tiden. En bra inslussning till samhället, vilket förutsätter en god samverkan, kan rädda liv.

Jag anser att det behöver ställas tydligare krav på de olika instanserna att samverka med varandra och se till att de insatser som görs följs upp och utvärderas.

Regeringen bör således dels återkomma med en nationell handlingsplan för att utveckla det brottsförebyggande arbetet, dels göra en översyn av instruktioner och regleringsbrev till de myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser i syfte att göra kraven på samverkan både skärpta och samstämmiga.

7. Återuppta den nedlagda utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård, punkt 9 (M, SD, KD)

av Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Anders Hansson (M), Adam Martinen (SD), Andreas Carlson (KD), Ellen Juntti (M) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1 och

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Den förra regeringen tillsatte 2014 en utredning med uppgiften att studera framgångsrika internationella exempel på återfallsförebyggande insatser, kartlägga och analysera Kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete, samt utifrån en jämförelse med några relevanta länder bedöma om arbetet bedrivs effektivt och om formerna för samverkan är effektiva och ändamålsenliga. Arbetet inklusive förslag skulle redovisas senast vid årsskiftet 2015/16. Den nuvarande regeringen har emellertid lagt ner utredningen. Vi anser att en sådan utredning är av stor betydelse och att en ny sådan därför behöver tillsättas.

8. Särskild utslussning, punkt 10 (M)

av Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Anders Hansson (M) och Ellen Juntti (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Utslussningen från anstalt är en viktig del av frigivningsförberedelserna och de återfallsförebyggande insatserna. Utslussningen styrs av individuella risk- och behovsbedömningar och sker vanligen stegvis; från högre till lägre säkerhetsklass och därefter till olika former av ytterligare utslussning. Det senare kan avse permissioner, särskilda utslussningsåtgärder och slutligen villkorlig frigivning. Villkorlig frigivning är i de flesta fall förenat med övervakning.

Andelen klienter som frigges från anstalt via någon av de fyra formerna för särskild utslussning är 13 procent för 2015, vilket är något högre än 2014. Att öka andelen intagna som får möjlighet till särskilda utslussningsåtgärder har

varit ett prioriterat område i regleringsbrevet sedan 2014. Från och med 2015 har vissa beslut om särskilda utslussningsåtgärder centraliserats. I vilken mån detta påverkat utvecklingen är dock för tidigt att säga.

En analys av arbetet med de särskilda utslussningsåtgärderna har påbörjats som ska leda till en handlingsplan för att öka andelen klienter som frigges från anstalt med adekvata frigivningsförberedande åtgärder. Under hösten har även en fördjupad studie om orsak och verkan påbörjats. Dessutom håller man på att ta fram ett förslag hur man skulle kunna ta sig an eventuella hinder i anslutning till utslussningsåtgärder. I december 2015 fick Kriminalvården även i uppdrag av regeringen att förstärka insatser i arbetet med utslussning.

Vi anser att man nu skyndsamt bör se över möjligheten att utöka arbetet med särskild utslussning så att fler intagna får hjälp när de avtjänat sitt straff.

9. Social impact bonds, punkt 11 (C, KD)

av Johan Hedin (C) och Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8,

2016/17:1535 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 9 och

2016/17:3383 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att frivilligorganisationer ska ha en naturlig plats i återanpassningen av den dömda, både före och efter frigivningen. Det civila samhället har redan i dag stor betydelse för att stötta tidigare dömda personers återanpassning. Föreningar bör uppmuntras att finnas med som en del i livet innan och efter frigivningen. Avhopparjourer, dit kriminella kan vända sig när de vill lämna sitt kriminella liv, har sedan flera år drivs av bl.a. Exit Fryshuset (främst avhoppare från nazistisk miljö), Kriminellas revansch i samhället (KRIS) och X-CONS. Vi kan inte utgå från att civilsamhället kommer att ställa upp automatiskt om inte de ekonomiska förutsättningarna finns.

Vi vill också ge frivilligorganisationer ersättning i förhållande till hur väl de lyckas återanpassa tidigare dömda. På senare år har begreppet ”social impact bonds” (SIB) etablerats i Storbritannien. Detta innebär att civilsamhället får ekonomisk ersättning från staten i förhållande till hur väl man lyckas med att återanpassa tidigare brottslingar. Fördelarna med SIB antas bl.a. vara incitamentet att nå resultat samt att privat finansiering kan tillhandahållas för att skapa en infrastruktur för rehabilitering. Även om man

ännu inte kan fastslå att SIB ger tydliga positiva resultat, är konceptet tillräckligt intressant för att prövas också i Sverige.

10. Ökad användning av behandlingsinsatser, punkt 12 (M)

av Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Anders Hansson (M) och Ellen Juntti (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Det är viktigt att tiden på anstalt används till att rusta klienten för ett framtida liv utan kriminalitet. Det kan handla om att delta i en yrkesutbildning och olika behandlingsprogram. Kriminalvården behöver bli bättre på att få klienterna att fullfölja utbildning och behandling. Insatserna för att nå målet om 85 procents sysselsättning bland de intagna behöver intensifieras.

Det måste vara tydligt för de intagna att det lönar sig att sköta sig. Kriminalvården behöver också förstärka sitt motivationsarbete. Alla som är i behov av behandling ska också genomföra de behandlingsprogram som Kriminalvården bedömer som relevanta. Underlåtenhet att delta i programverksamhet ska på ett tydligare sätt än i dag få konsekvenser för den intagnes verkställighet.

Hälften av dem som gått ett behandlingsprogram upplever att det minskat deras risk för återfall enligt en rapport från Brottsförebyggande rådet 2015. Dock är efterfrågan större än tillgången enligt Brå, och därför behöver antalet platser i olika behandlingsprogram ökas. Riksdagen har i ett tillkännagivande krävt att regeringen överväger om personer som är dömda för våldsbrott ska ha en skyldighet att genomgå behandlingsprogram. En vägran att delta i ett sådant behandlingsprogram ska få konsekvenser för den intagnes möjligheter att få permission och villkorlig frigivning.

Den intagnes medverkan i behandlingsprogram ska vara ett krav för villkorlig frigivning för personer som dömts för grova sexualbrott eller grova brott mot närstående. Vi anser att alla intagna i anstalt som har behov av behandling ska genomgå lämpliga behandlingsinsatser och att det ska finnas tillgång till sådana. Vidare anser vi att det behövs fler platser i yrkesutbildningar på anstalt så att alla som vill ska ha tillgång till detta.

Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser det vi har anfört.

11. Rätt till utbildning, punkt 13 (V)

av Linda Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Många intagna saknar fullgod grundutbildning, och utan grundutbildning är det betydligt svårare att få arbete och dessutom omöjligt att studera vidare. Utbildning gynnar både den enskilde och samhället.

Det finns anstalter som satsat stort på utbildning. Det är bra, men jag anser att det behövs en generell rättighet för intagna att kunna genomföra studier. För intagna med ofullständig skolgång handlar det inte sällan om inlärningsproblem, koncentrationssvårigheter och liknande. För många som kanske levt ett ganska slitsamt liv med såväl droger som kriminalitet har dessa problem snarare förstärkts än mildrats. I dag bedrivs undervisningen i viss mån i vanlig lektionsform och är lärarledd, men i stor utsträckning är den intagne hänvisad till att studera på egen hand. För en person som har en misslyckad skolgång bakom sig kan detta innebära stora svårigheter. För att ge både ekonomisk utväxling av de satsningar som görs och bästa möjliga förutsättningar för den enskilde att lyckas behöver studiemiljön bli mindre torftig och mer utvecklad. Det kan handla om mer satsningar på studieteknik, hjälpmedel och inte minst läxhjälp.

I likhet med Riksrevisionen anser jag att det bör bli obligatoriskt för Kriminalvården att erbjuda kompletterande utbildning för de intagna som inte har någon fullständig gymnasieutbildning. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag som innebär att alla intagna ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning samt att det blir obligatoriskt för Kriminalvården att erbjuda kompletterande utbildning för de som inte har någon fullständig gymnasieutbildning. Motsvarande bör även erbjudas inom frivårdens ram, förslagsvis genom samverkan mellan kommunen och kriminalvården. Personer som avtjänar frivårdspåföljd bör ges rätt och stöd av kriminalvården att komplettera och fullgöra grundskole- och gymnasieutbildning.

12. Säkerställa att en verkställighetsplan upprättas, punkt 14 (V)

av Linda Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Enligt Kriminalvårdens portalparagraf ska straffet utformas på så sätt att anpassningen till samhället underlättas. Ett huvudverktyg för att klara detta mål är att använda sig av den s.k. verkställighetsplanen. En verkställighetsplan ska göras i samråd mellan den intagne och kriminalvården och ska löpa som en röd tråd mellan häkte, fängelse och frivård. I denna plan tas exempelvis behandling och utbildning upp. Alltför många intagna och f.d. intagna vittnar om att denna verkställighetsplan i själva verket inte används alls. I vissa fall har verkställighetsplanen upprättats av kriminalvården utan att den intagne tillfrågats och getts möjlighet att medverka vid utformandet. Jag anser att det måste vidtas åtgärder för att säkerställa att den intagne varit delaktig i utformandet av verkställighetsplanen samt att det över huvud taget upprättas en sådan plan. En sådan åtgärd skulle kunna vara att det blir krav på att varje intagen framöver ska godkänna sin verkställighetsplan tillsammans med kriminalvården. Regeringen bör återkomma med förslag på vilka åtgärder som ska vidtas för att säkerställa att en verkställighetsplan upprättas samt att den intagne är delaktig i upprättandet.

13. Översyn av situationen för kvinnor och hbtq-personer, punkt 15 (V)

av Linda Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Kunskapen i kriminalvården om kvinnor och anpassningen av kriminalvårdens verksamhet till kvinnor är inte tillräcklig, när det gäller hbtq-personer finns det mycket mer att önska, både inom frivården och på anstalter.

Kvinnors situation inom kriminalvården bör uppmärksammas särskilt, och ökad kunskap om kvinnors brottslighet och livssituation är av yttersta vikt för att kriminalvårdens insatser ska kunna anpassas efter de intagna kvinnornas behov. Typiskt sett är kriminalvårdens insatser utformade efter en manlig norm och sedan i viss mån anpassats till kvinnor. Enligt justitieutskottets uppföljningsgrupps rapport Uppföljning av kvinnor intagna i kriminalvårdsanstalt från 2009 (2008/09:RFR9) visar utvärderingar att flera behandlingsprogram antingen har fått negativ effekt för kvinnor (med högre återfallsfrekvens jämfört med kontrollgruppen) eller ingen effekt alls, samtidigt som männen fått positiva utfall för samma program.

I dag finns det vissa enheter och personal inom kriminalvården som är hbtq-certifierade, vilket är bra och ett steg i rätt riktning. Frågan om biologisk och upplevd könsidentitet blir extra tydlig inom kriminalvården eftersom anstalterna är könsbinärt uppdelade. I välvillighet eller okunskap kan personer bli helt fel placerade och hbtq-personer uppmanade att inte berätta om sin könsidentitet eller sexuella läggning. Alla måste dock, oavsett könstillhörighet, könsidentitet och sexualitet, ges samma möjligheter till en bra verkställighet. Jag anser därför dels att det behöver vidtas mer kunskapshöjande insatser inom kriminalvården rörande hbtq-frågor, dels att kriminalvårdens verksamheter och insatser behöver anpassas för att fungera för alla oberoende av könstillhörighet. Det bör därför göras en översyn av vilka enheter inom kriminalvården som det föreligger ett särskilt akut behov av att hbtq-certifiera och vidtas andra lämpliga åtgärder för att stärka kompetensen om hbtq-frågor. Dessutom bör det göras en djupare översyn av situationen för kvinnor och hbtq-personer intagna i kriminalvårdsanstalt och inom frivården göras i syfte att förbättra och anpassa kriminalvårdens verksamhet och insatser gentemot dessa klientgrupper.

14. Tillgängligheten på kriminalvårdsanstalter, punkt 16 (V)

av Linda Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:55 av Torbjörn Björlund m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Det finns i dag ingen samlad bild av tillgången till utrustning eller hjälpmedel på anstalterna eller i frivårdens verksamhet. Det finns väldigt lite underlag och studier som rör tillgänglighetsaspekter inom kriminalvården.

Tillgänglighetsfrågan är bred och innefattar samtliga funktionsnedsättningar, från fysiska till psykiska. Jag anser att det bör göras en översyn av hur anpassad kriminalvården är i dag till behoven hos personer med funktionshinder. Det bör även utredas vilka åtgärder som behövs för att förbättra tillgängligheten, i fråga om såväl bemötande som tillgång till hjälpmedel, inom kriminalvården. Regeringen bör därför ge Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet eller annan lämplig myndighet i uppdrag att tillsammans med funktionshindersonsorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom kriminalvården ser ut samt presentera förslag på vilka åtgärder som behövs för att kriminalvården bättre ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar.

15. Upptäcka och motverka radikaliserings, punkt 19 (S, MP, V)

av Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Susanne Eberstein (S), Linda Snecker (V), Lawen Redar (S), Sanne Lennström (S) och Sultan Kayhan (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4,

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10 och

2016/17:3287 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi ser med tillfredsställelse att regeringen fortsätter att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism och konstaterar att regeringen i oktober 2016 lämnade fyra nya uppdrag till olika myndigheter, däribland Kriminalvården, för att stärka detta arbete. Som framgår ovan ska myndigheten arbeta vidare på de behov som Kriminalvården identifierade i sin kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism hos kriminalvårdens klienter. Mot bakgrund av det arbete som görs på detta område saknas det enligt vår mening anledning för riksdagen att göra några sådana tillkännagivanden som motionärerna efterfrågar.

16. Avskaffa villkorlig frigivning för återfallskriminella, punkt 20 (M, SD)

av Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Anders Hansson (M), Adam Marttinen (SD), Ellen Juntti (M) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:709 av Lars Hjälmared (M) och
2016/17:3230 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 6 och
bifaller delvis motion
2016/17:2713 av Carl-Oskar Bohlin och Erik Bengtzboe (båda M).

Ställningstagande

När flera brott har begåtts av en gärningsman bestäms i dag ett gemensamt straff för den samlade brottsligheten. Straffvärdet kan då reduceras i viss omfattning, vilket vardagligt brukar kallas för straffrabatt. Påslaget i straff blir successivt lägre ju mer omfattande brottslighet en tilltalad döms för. Vi kräver att regeringen ska se över denna straffrabatt och införa en ny brottsrubricering som tar sikte på systematiska stölder. Tillsammans med övriga allianspartier har vi drivit frågan i riksdagen och vunnit gehör för ett tillkännagivande till regeringen om detta. Vi anser vidare att den som återfaller i brott och döms till ett nytt fängelsestraff ska avtjäna merparten av det utdömda straffet. Den villkorliga frigivning som ges i dag ska inte ges till den som återfallit i brott.

17. Möjlighet att senarelägga villkorlig frigivning, punkt 21 (KD)

av Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Narkotika är ett stort problem i kriminalvården. Under Alliansens tid vid regeringsmakten satsade kriminalvården på en utbyggd vård för att möta missbruksproblem.

Drogtester kan göras på de intagna vid olika tillfällen; vid ankomst, som rutinmässiga stickprov, som uppföljningsprov eller inför permission.

Det är viktigt att alla anstalter är drogfria och att personalen ges resurser och möjlighet att kontrollera att drogfriheten efterlevs. Det ska råda nolltolerans mot narkotikamissbruk. Narkotikamissbruk på anstalt medför ofta ett hotfullt klimat. Behandling ska erbjudas dem som behöver det. Samtliga institutioner ska naturligtvis vara drogfria. Vid misstanke om missbruk ska tester utföras. Vid vägran att lämna urinprov ska anmärkningssystemet användas, vilket ska kunna leda till en senarelagd villkorlig frigivning.

Särskilda yttranden

1. Avskaffa villkorlig frigivning för återfallskriminella, punkt 20 (SD)

Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD) anför:

Sverigedemokraterna har i motion 2016/17:2303 föreslagit mer långtgående åtgärder rörande avskaffandet av villkorlig frigivning. Mot denna bakgrund, och då vad som föreslås i motionerna 2016/17:709 (M) och 2016/17:3230 (M) yrkande 6 och 2016/17:2713 (M) ligger i linje med den politik som Sverigedemokraterna för, stöder vi motionerna som efterfrågar ett avskaffande av villkorlig frigivning av återfallskriminella.

2. Motioner som bereds förenklad, punkt 24 (M)

Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Anders Hansson (M) och Ellen Juntti (M) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Moderaterna i motsvarande frågor i betänkande 2015/16:JuU8 och 2015/16:JuU21. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklad, punkt 24 (SD)

Adam Marttinen (SD) och Richard Jomshof (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Sverigedemokraterna i motsvarande frågor i betänkande 2014/15:JuU17 och 2015/16:JuU21. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

4. Motioner som bereds förenklad, punkt 24 (L)

Roger Haddad (L) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Liberalerna i motsvarande frågor i betänkande 2015/16:JuU21. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklad, punkt 24 (KD)

Andreas Carlson (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Kristdemokraterna i motsvarande frågor i betänkande 2014/15:JuU17 och 2015/16:JuU21. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:55 av Torbjörn Björlund m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet eller annan lämplig myndighet i uppdrag att tillsammans med funktionshindervisorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom kriminalvården ser ut samt presentera förslag på vilka åtgärder som behövs för att kriminalvården bättre ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:342 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avhopparverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:628 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av en nationell samordnare för omhändertagande av barn till fängslade föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:709 av Lars Hjalmered (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att avskaffa villkorlig frigivning för återfallskriminella och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:730 av Linda Snecker m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på vilka åtgärder som ska vidtas för att säkerställa att en verkställighetsplan upprättas samt att den intagne är delaktig i upprättandet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen tillsammans med SKL och ansvariga myndigheter bör ta fram en nationell handlingsplan för att utveckla det återfallsförebyggande arbetet och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en översyn av instruktioner och regleringsbrev till de myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser i syfte att både skärpa och göra kraven på samverkan samstämmiga och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att alla intagna ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning samt att det blir obligatoriskt för Kriminalvården att erbjuda kompletterande utbildning för de som inte har någon fullständig gymnasieutbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personer som avtjänar frivårdspåföljd bör ges rätt och stöd av Kriminalvården att komplettera och fullgöra grundskole- och gymnasieutbildning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en djupare översyn av situationen för kvinnor och hbtq-personer intagna i kriminalvårdsanstalt och inom frivården i syfte att förbättra och anpassa Kriminalvårdens verksamhet och insatser gentemot dessa klientgrupper och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till kommuner i kampen mot grov organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1343 av Hanna Wigh (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sexförbrytare ska ha en kontinuerlig kontakt med frivården i återstoden av deras liv och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personer dömda för sexuella övergrepp mot barn ska erläggas med ett livslångt kontaktförbud när det gäller barn, som kan omprövas efter en psykologisk utvärdering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:1534 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återuppta den nedlagda utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård, dir. 2014:99, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot narkotika på anstalter och institutioner och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om senarelagd villkorlig frigivning vid vägran att lämna urinprov och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp och intensifiera arbetet med att motverka radikaliserings och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om restriktioner och isolering av barn i häkte och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa anstalterna för familjeliv och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om social impact bonds och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1535 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om s.k. Social Impact Bonds och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1677 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ytterligare åtgärder för att förbättra situationen i häktena och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1745 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de obehövade permissionerna för livstidsdömda mördare ska avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1906 av Margareta B Kjellin (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla kriminalvårdsinrättningar ska vara fria från narkotika och att ingen behandling med ersättningspreparat som metadon och därtill närliggande substanser ska få förekomma och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2301 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om oövervakade besök på anstalter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kameraövervakning i cellen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för permission och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2303 av Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera rymning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fotboja vid frisläppande efter allvarliga brott och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strängare regler för permission och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2338 av Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om spartanska fångelser för utländska medborgare och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2436 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra samhällstjänst regel för samtliga fängelsedömda och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag till åtgärder mot de som döms till fängelse men som vägrar utföra, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen fånge ska frigges innan eventuella skulder är betalda och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2713 av Carl-Oskar Bohlin och Erik Bengtzboe (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om användningen av villkorlig frigivning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3011 av Fredrik Schulte (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla den villkorliga frigivningen efter två tredjedelar av strafftiden och att varje dömd brottsling i stället måste avtjäna minst den fulla tidsbegränsade strafftid som vederbörande dömts till och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje person som dömts till ett tidsbegränsat fängelsestraff sedan det fulla straffet avtjänats därefter ska villkorligt frigges under en tid som motsvarar en tredjedel av samma straffvärde, dock högst två år, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den fånge som missköter sig under sin fängelsevistelse i stället för villkorlig frigivning, i linje med punkten ovan, ska få sitt fängelsestraff förlängt med samma tid och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3230 av Beatrice Ask m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att villkorlig frigivning inte ska ges till den som återfallit i brott och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3232 av Beatrice Ask m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åter tillsätta den av regeringen nedlagda utredningen för att utvärdera det återfallsförebyggande arbetet inom kriminalvården, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa tydliga krav på samverkan mellan myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser och låta utreda hur kostnaderna ska fördelas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av samarbete mellan kriminalvården och kommunernas socialtjänst och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalvården ska arbeta för att alla intagna i anstalt som har behov av behandling ska genomgå lämpliga behandlingsinsatser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka arbetet med särskild utslussning så att fler intagna får hjälp när de avtjänat sitt straff, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalvården ska arbeta för att intagna i början av sin verkställighet ska få hjälp med kontakter med Kronofogdemyndigheten och andra för att minska risken att skulder ackumuleras under fängelsetiden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hot och våld mot personal alltid ska leda till konsekvenser för den intagne, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt följa upp och implementera den kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism hos kriminalvårdens klienter, vilket regeringen tidigare beslutat att ge kriminalvården i uppdrag att göra, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3236 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förbättrat återfallsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3287 av Andreas Norlén m.fl. (M, C, L, KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera arbete inom kriminalvården för att upptäcka och motverka radikaliserings på anstalterna och inom frivården, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3383 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsmetoder likt Social Impact Bonds bör prövas för att stärka det lokala arbetet tillsammans med det civila samhället och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3468 av Roger Haddad m.fl. (L):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avhopparverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontaktförbud med fotboja för personer som nyss avtjänat fängelsestraff för grova sexualbrott eller grova brott mot närstående, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
24. Motioner som bereds förenklat		
2016/17:1343	Hanna Wigh (SD)	3 och 4
2016/17:1534	Andreas Carlson m.fl. (KD)	2 och 6
2016/17:1745	Richard Jomshof m.fl. (SD)	3
2016/17:1906	Margareta B Kjellin (M)	
2016/17:2301	Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD)	1–3
2016/17:2303	Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD)	6, 14 och 17
2016/17:2338	Kent Ekeroth och Adam Marttinen (båda SD)	
2016/17:3232	Beatrice Ask m.fl. (M)	7 och 9
2016/17:3474	Roger Haddad m.fl. (L)	5